

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI, ÜRETİCİLERİN VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE GELECEKTE YAŞANABİLECEK BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

7'inci Toplantı

17 Temmuz 2025 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Komisyonun bugüne kadar yaptığı toplantılara, zirai don olayından etkilenen illerde yapılan çalışma ziyaretlerine, saha incelemelerine ve Komisyon raporuyla ilgili önerilere ilişkin görüşme

17 Temmuz 2025 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.42

BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)

BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)

SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)

KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)

----- 0 -----

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, kıymetli basın mensupları; Komisyonumuzun bu haftaki oturumu için yeterli çoğunluk vardır.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum ve toplantıyı açıyorum.

II.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Komisyonun bugüne kadar yaptığı toplantılara, zirai don olayından etkilenen illerde yapılan çalışma ziyaretlerine, saha incelemelerine ve Komisyon raporuyla ilgili önerilere ilişkin görüşme

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu hafta Komisyonumuzun kendisi bizatihi konuyla ilgili değerlendirmeleri için toplandık. Daha önce 20 Mayıs'ta başlayan çalışma programımızın içerisinde, 28 Mayıs'ta ilk defa Komisyonumuzda Tarım ve Orman Bakanlığından Tarım Sigortaları ve Doğal Afetler Daire Başkanlığı, TARSİM Genel Müdürü, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkan Vekilini dinledik. 31 Mayıs'ta başlayıp 2 Haziranı içine alan Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş, Adana, Mersin, Hatay, Osmaniye, Niğde, Karaman ve Kayseri illerinde toplantılar yaparak, yakın iller Aksaray ve Nevşehir de dâhil olmak üzere bir çalışma ziyareti gerçekleştirdik. Bu ziyarette hem kurumlarımızdan ve sivil toplum örgütlerinden yetiştiricileri dinledik, aynı zamanda da sahada zirai donun etkilerini bizatihi gözlemledik. Sonra hemen 3 Haziranda Komisyonumuz bir araya gelerek, alınması gereken önlemlere ilişkin bir ön rapor, taslak rapor hazırlayarak bunu da 4 Haziranda Tarım ve Orman Bakanlığımıza gönderdik. Bu raporda da özü itibarıyla hemen saha gözlemlerimizden elde ettiğimiz bulguları kurumlarımızdan aldığımız bilgiyle birleştirerek aciliyet taşıyan -tabii ki raporumuzun tamamı çıktığında daha ciddi yapısal önerilerimiz de olacak ama- gündemin sıcaklığıyla ilgili konuları çok hızlıca Bakanlığımıza ilettik.

Yine, 12 Haziranda Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı, Malatya Ticaret Odası Başkanı, Malatya Ticaret Borsası, Manisa Ticaret Borsası ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitemizden akademisyenlerin katıldığı toplantımızı gerçekleştirdik.

Yine, 13 Haziranda -hemen ertesi günü- Bolu, Düzce ve Adapazarı'nı içine alan bir çalışma ve saha inceleme ziyareti gerçekleştirdik. Peşinden 18 Haziranda ise -bir hafta sonra- tarım sigortacılığına ilişkin güncel gelişmelerin ele alındığı Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulunu, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliğini ve Konya Karatay Üniversitesinden bir akademisyeni dinledik; daha çok sigorta, TARSİM konusu burada masaya yatırıldı.

25 Haziranda Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğünden, Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Araştırma Merkezinden, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından, İklim Değişikliği Biriminden ve Meteoroloji Genel Müdürlüğünden sunumları izledik konunun iklimle ilgili kısmında, sadece zirai donun değil, genel anlamda iklim değişikliklerinin tarımı nasıl etkileyeceği ve etkilediği konusunda.

28 Haziran haftasında da Ordu'da başladığımız Giresun, Ordu, Tokat ve Amasya programımızı 29 Haziranda tamamladık.

4 Temmuzda ise iki konuda çalıştay planladık. Artık konunun iki farklı boyutunun olduğu ortada; bunlardan biri, iklim meselesi günümüzde artık bütün tarımsal üretimi etkileyen birincil faktör hâline geldi yani "iklim değişimi" dediğimiz, belki de bu iklim

değiştirdi ya da değişmeye devam ediyor ya da devam edecek; bunu masaya yatırdık. "Bu durumda, tarım ne olacak? Tarımla ilgili politikaların bundan sonraki evriminin nasıl olması gerekiyor? Yeni tarım politikasının, yeni tarımsal ürün deseninin ne olması gerekir?" konusunu masaya yatırdık.

Diğer taraftan da bir başka akademisyen grupta -Komisyon üyelerimizin de katıldığı bir toplantıydı bu- sürdürülebilir tarımsal üretim için tarımsal sigorta ne olmalıdır, nasıl olmalıdır; tabii, özünde TARSİM'i de masaya yatırdık çünkü sahadaki TARSİM konusundaki toplumun beklentileriyle, TARSİM'le ilgili toplumun, üreticinin zihninde oluşan algı ile bir tarım sigortası, aktüeryal dengeye dayalı olarak kurgulanmış, profesyonel, çağdaş bir tarım sigortası arasında toplumun beklentisi ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliği ile mevcut TARSİM'in hâlihazırda yapıları arasındaki açıklık, farktan kaynaklı problemlerin olduğunu gözlemledik. Bu konuda bir reforma ihtiyacının olduğu ya da yeniden yapılanmaya ihtiyacının olduğu anlamındaki çalışmada yine akademisyenler, teknokratlar ve Komisyon üyelerimizin katılımıyla iki ayrı çalıştay gerçekleştirildi.

5 Temmuzda da hem Burdur hem Isparta bölgesinde zirai donu maruz kalmış bahçelerde incelemeler yapıldı, toplantılar yapıldı.

6 Temmuzda ise hem Denizli'de hem de Manisa'da -özellikle kiraz ve Manisa'da üzüm bahçelerinde- çalışmalar gerçekleştirildi.

10 Temmuzda ise yine zirai dondan etkilenen hemen bitiştiğimizdeki Eskişehir bölgesini, özellikle bölgenin en çok kiraz üreten ve meyveciliği ağır olan Mihalicçık ilçesindeki bölgeyi ziyaret ettik, orada toplantımızı gerçekleştirdik.

Yani daha önce de söylemiştim, toplantımız, Meclis Komisyonumuzun çalışmaları üç ayrı boyutta devam etti. Bunlardan birincisi, burada teknik, idari ve akademik bilgilendirmelerle Komisyon üyelerimiz, bizler konunun değişik boyutlarına vâkıf olduk. İkincisi, saha çalışmalarıyla konuyu bizzat yerinde görmek. Yani kabaca 25 tane ille temas sağlanmış bir şekilde, bu da zirai donu uğrayan birinci derece illerin neredeyse toplam yüzde 70'ine falan denk geliyor... Hani keşke zamanımız olsaydı bütün illeri gezseydik. Üçüncüsü de bilime başvurmaktır. Yani ne dersek diyelim, bazen işimize de gelmeseydi politik olarak, bizim politik sorumluluğumuz ile gerçekler arasındaki zıtlığı siyasetçi hep yaşar genellikle çünkü toplum günü yaşar ve günün problemlerini bugün çözmek ister ya da bugün mutlaka olumlu bir dönüş almak ister ama gerçekler daha uzun vadeli, orta vadeli perspektifler koymayı gerektirir. Burada başvuracağımız yöntem ise bilimin görüşü nedir, bilim dünyasının buradaki fikri nedir? İşte esas yapılması gereken budur, bunu da gerçekleştirdik, iki ciddi çalıştay gerçekleştirildi, şu anda bunlar raporlanıyor ve belli bir noktaya geldiği zaman zaten hiçbir ekleme çıkarma olmaksızın raporumuzda bunlara değineceğiz. Yani üç ayrı boyutla konuyu esasında değerlendirdik.

Ben şunu rahatlıkla söyleyebilirim: 10-12 kişinin altında yani yüzde 50'nin altında neredeyse hiçbir saha çalışmamız olmadı. Bu anlamda da hem bütün Komisyon üyesi arkadaşlarımızı...

Bir de şunu çok açık yüreklilikle yaptık: Sahada hiçbir şekilde -ister iktidar deyin, ister muhalefet deyin- bir tarafın sürekli olarak konunun politik açığını ortaya çıkarmak, bir tarafın da "hayır" deyip kapatma refleksi hiç olmadı bütün şeffaflığıyla konuşmaları da eleştirileri de çünkü neticede konuştuğumuz konu tarım ve gıdayı ilgilendiriyor. Burada varsa eksiklerimiz... İyi şeyler de herkes tarafından çok dillendirildi "Ya, şu da çok iyi olmuş, şu il müdürünün bu konuya çok vâkıf olduğu, konuya çalıştığı..." gibi. Eksikleri kendi aramızda da böyle fısıldadık "Bak, burada sıkıntılar var." diye, biz bunları kendi informal ortamlarımızda da konuştuk. Resmî kayıtlarımızda da hiçbir konuda bir örtme, kapatma ya da aşırı eleştiri... Yani eleştirilerin tamamı da yapıcı ve belki bir konuyu dillendirme noktasında, gündeme taşıma noktasında çok çok katkısı olduğunu düşünüyorum.

Biz Komisyon üyeleri yaptığımız saha çalışmalarında hep başkalarını dinledik ya da etkileşim üzerinden ikinci ya da üçüncü kişilerle yaptığımız temaslar üzerinden hep yorumlar yaptık, şimdi de bugün bu değerlendirmeleri yapalım arzu ediyorum.

Bundan sonraki süreçle ilgili de nasıl yapalım yani artık yavaş yavaş raporlama aşamasına geliyoruz diye düşünüyorum. Çünkü hani daha zamanımız var, muhtemelen biraz süre alacağız ama zirai donu sonbaharda, eylülde, ekimde tekrar kamuoyunda tartışıyor olursak herhâlde biz de toplumda "Siz de bu işi bitiremeyeceksiniz." noktasına geliriz ve eleştiri de alırız, toplumsal anlamda söylüyorum. Bundan sonra da raporlama aşamasına geçelim ve bu süreçle ilgili yapılacakları, önerilerinizi de alarak yolumuza devam edelim diye düşünüyorum.

Benim bu kısa değerlendirmemden sonra, karışık, söz almak isteyenler üzerinden de değerlendirmemizi yapalım istiyorum. Nilgün Hanım, buyurun.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Gerçekten Komisyon olarak sahada ciddi bir şekilde tüm illere hep birlikte ziyaretlerde bulunduk. Sizin de söylediğiniz gibi, hani doğruyu bulmak adına, doğruların yapılması adına güzel de oldu, çalıştayların da çok verimli olduğunu düşünüyorum. Bunun sonucunda aslında üç aşağı beş yukarı oradaki yaptığımız sohbetlerle de aslında doğruları, hepimiz aynı şeyleri söylüyoruz. Evet, biz bir ara rapor hazırladık, aslında bütün o toplantılarda, illerde yaptığımız toplantılarda, üreticilerimizin, yetkililerin söylediklerini de zaten ara raporumuzda yazmıştık ama ben de kendi adıma yine çok önemseyeceğim bir şeyi söylemek istiyorum. Yani burada aynı zamanda üstünü çizerek ya da tekrar bununla ilgili gerekli lobiyi, girişimleri yaparak mutlaka yapılması gerektiğini düşündüm, şu kanaate vardım: TARSİM'den don poliçesi yaptıran çiftçiler. TARSİM'den don poliçesi yaptıran çiftçilere -bir şekilde yaptırmış- birinci çiçek, ikinci çiçek vesaire olmadan TARSİM'in don poliçesi yaptıran tüm çiftçilere bu donla ilgili zararların tazmini konusunda ödeme yapması gerektiğine inanıyorum, doğru olanın da bu olduğunu düşünüyorum. Bir de şöyle bir şey var: Avans alınmış donla ilgili, ürün yok, şimdi o avansın sonraki poliçenin bedelini de çiftçi ödemek durumunda ki dondan da yararlanamıyor ki don poliçesi yaptırdığı noktada. Bunun çok elzem olduğunu açıkcası düşünüyorum. Zaten Sayın Cumhurbaşkanımızın açıklamalarıyla ÇKS'si olan tüm vatandaşlarımızın TARSİM'li olsun ya da olmasın zararlarının, o sürece kadar olan süreçle ilgili zararlarının tazmini noktasında ödemeler yapılacak ama ben TARSİM noktasında da eğer don poliçesi yaptıırıyorsa, bunu öngörüyorsa bununla ilgili bizim de bir yaptırımımızın olması gerektiğini düşünüyorum.

Benim şimdilik söylemek istediklerim bunlar. Tabii ki birçok yapılması gereken var yani biz raporda, ara raporumuzda yazdıklarımızın hepsini hep birlikte hazırladık ama onları şimdi zamanı tasarruflu kullanma adına tekrar dile getirmeyeceğim ama benim bu süreçten anladığım bu.

Bir de parafinle ilgili görüşmüştük. Açıkçası, parafinle ilgili o tarlada gördüğümüz çok güzel bir uygulamaydı ama en son gittiğimiz Eskişehir'de eksi 7'den fazla çıktığinde parafini yakmışlar ve parafinin etkili olmadığını kirazlarda gördük.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Alara şirketi.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Evet, Alara şirketi; ciddi, profesyonel... Bütün gün, bütün gece boyunca yakmışlar. Ben o noktada şunu düşünüyordum...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Mesafe belki...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Hayır, her 2 ağaca bir tane, hepsini teknik olarak sorduk, "Bizim burada eksi 8'lere, 9'lara düştü ondan sonra bir şekilde faydası olmadı." dendi. Ciddi anlamda ben parafinden etkilenmişim yani bu mudur hem uzun süre yakılabilir, bozulmayan bir ürün vesaire gibilerinden ya da dedim, acaba kirazda mı etkili olmadı -orada kayısıydı- kayısıda mı diye; bunun da sanki böyle teknik olarak araştırılıp bu konuda da bir çalışma yapılması gerektiğini açıkçası düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bu çiftçi İspanya örneğini anlatmıştı ya, "İspanya'dan esinlendim." diye, o örneği değerlendirmek lazım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii, tabii... Değerlendirmekte fayda var yani.

Ben izninizle Nilgün Hanım'ın bu konuya özgü... TARSİM'le ilgili konuyu raporlaştıracakız ama acaba TARSİM'e, doğrudan Komisyon görüşü olarak, TARSİM don sigortası alıp da poliçesi iptal edilenlerle, iade edilenlerle ilgili bu dönem de dâhil olmak üzere ödeme yapılması konusunda bir görüş serdedip yazalım derim bugünkü toplantıdan sonra.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Kesinlikle.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu, şu anda muallakta üstadım ve poliçe şartlarına uymadığı için biraz erken, don erken olduğu için reddedilmiş, hatta Manisa'da çokça rastladık.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - "Off the record" yani kayıtlara geçsin diye değil ama... Rapora yazacağız ama bunun haricinde de bizim girişimini yapmamız lazım. Ben çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bunun üstüne gidilmeli yani.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Onun için bir yazı yazıp bence bir sonraki süreci takip edeceğiz. Bu önemli, ben notumu aldım buradan.

Şerafettin ağabey, buyurun.

ŞERAFETTİN KILIÇ (Antalya) - Öncelikle, Değerli Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz; hepinizi saygıyla, hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

Ben tabii hem yeni milletvekiliyim hem de böyle bir Komisyonunda ilk defa görev aldım, bu Komisyon çalışmalarını gayet güzel buldum, bütün arkadaşlarımız fikirlerini net bir şekilde ifade ettiler ancak Komisyonun vazifesi hemen sorunları çözmek değil ama bu sorunların en kısa zamanda çözümünü sağlayacak bir adım atmak, bir tedbir almak. Yani ekim ayında, kasım ayında bu ağaçların rehabilitesi için belli bir rakam verilsin demek hiçbir mana ifade etmez. Dolayısıyla, bizim işin bu kısmını, hemen acilen Bakanlığa bildirip, bu konuda hızlıca adım atılmasını temin etmeyi, en azından Komisyonun bu manada bir yaptırımı olmasını arzu ederim.

Diğer taraftan, tabii, bu bir şekilde ne kadar adil ve hakkaniyetli olur diye ben hep ifade ettim. Adil bir şekilde çiftçilerimizin ilk etaptaki hem giderlerini karşılayacak olan yeni dönem için söylüyorum hem de sulama ve enerjiyle ilgili olmak üzere katkıların şimdi yapılması lazım yani ekim ayında yağmurlar başladıktan sonra sulamada bir şey yapmak çok fazla bir mana ifade etmez. Sonra, geri kalan kısmı arkadan gelir, raporu zaten -uzunca bir zamanımız var, iki üç aylık bir zaman var- orada tamamlarız ve mufassal bir şekilde ama bütün Komisyon üyelerimizin de katılacağı bir raporun tanzim edilip verilmesinin faydalı olacağını ben düşünüyorum.

Ben, emeği geçen bütün arkadaşlara teşekkür ediyorum. Ben önce söz aldım, müsaade ederseniz -yukarıda Malezya Heyeti gelmiş- kendileriyle bir görüşeceğiz. Ondan sonra, inşallah tekrar kaldığımız yerden toplantımıza iştirak ederiz.

Rabbim yar ve yardımcınız olsun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Amin.

ŞERAFETTİN KILIÇ (Antalya) - Elbette, bütün muhalif arkadaşlarımız birtakım şerhler düşeceklerdir. TARSİM konusu apayrı bir şey, yani TARSİM'le ilgili belki sıfırdan başlayıp yeni bir düzenleme yapılması gerekir. Yoksa, mevcut TARSİM'de bir iki değişiklik olacak gibi değil yani kimse de TARSİM'e kaydolmuyor veya TARSİM sigortası yaptırmıyor. Dolayısıyla herkesin yaptırabileceği bir seviyeye getirilmesi... Özür dilerim, bir şey daha ifade etmem icap ediyor. Efendim, ben İzmir'deki orman yangınlarına gittim. Tabii, buranın gündemi değil belki ama Tarım Komisyonunun gündemi netice itibarıyla. Ya, her taraf yanmış Sayın Başkanım, elle tutulur yer kalmamış. Mesela, Ödemiş'e gittim, Ödemiş'de o Karadeniz Vadisi gibi olan yerler tamamen yanmış. Efendim, deniz kenarında Seferihisar'a gittim, Seferihisar'da ya, denizle arasında bir şey yok, az bir mesafe var, oralara kadar inmiş. Seferihisar ilçesinin dörtte 1'i nispetinde, yüzde 26 nispetinde arazi yanmış yani düşünebiliyor musunuz? Bu konulara ne kadar temas edilir bunun içerisinde, bilmiyorum, edilir mi edilmez yani ama en azından bununla ilgili de bir şeyler yapılmasında fayda olur diye düşünüyorum.

Ben, şimdilik müsaadenizi istiyorum Başkanım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Malezya heyetine selamlarımızı iletin.

ŞERAFETTİN KILIÇ (Antalya) - Başüstüne efendim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İsterseniz şöyle mi yapalım: Herkes söz alacaksa madem buradan başladık, şöyle gelelim. Ama aciliyeti ya da bir programı olanlara öncelik verebiliriz, hiç sıkıntı yok.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Söz talebi sırasına göre...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ya da fark etmez, nasıl isterseniz yani, bu bir değerlendirme.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Söz talebi sırasına göre...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tamam sıkıntı yok, usulü nasıl tespit edersek öyle.

Buyurun.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Çok teşekkür ediyorum Başkanım.

Öncelikle, uzun bir süredir çalışma yapan Zirai Don Meclis Araştırma Komisyonumuzun bu süre içerisindeki gayretleri için ben bütün milletvekili arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Yine, bizlerle birlikte bu gezilerde bulunan Meclis personelimizin, basın görevlilerimizin her birine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Çok verimli toplantılar gerçekleştirdiğimizi ifade etmek isterim. Özellikle, sahada üreticilerimizin beklentilerini, önerilerini, eleştirilerini almak gerçekten önemli. Bu anlamda Meclis Araştırma Komisyonumuzun da bu araştırmalar sonunda üreticilerimizin beklentilerine yönelik de inşallah güzel bir rapor hazırlayacağını düşünüyorum.

Başkanım, az önce ifade ettiniz, tabii, sahada en önemli konulardan biri TARSİM'di. Sahada, üreticilerimizin TARSİM'le ilgili beklentilerinin karşılanmadığını, karşılanamadığını, gerçekte TARSİM'e olan güvenin TARSİM sigortalılığı anlamında istenilen seviyelere ulaşamadığını da müşahade ettik. Bu anlamda, TARSİM'le ilgili gerçekten çok ciddi bir yapılandırmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır. Tabii, bu yıl maalesef Türkiye'nin birçok bölgesinde -batısıyla doğusuyla, kuzeyiyle güneyiyle- aynı günlerde bir zirai don olayının yaşanması da olağanüstü bir durumdu ve başta benim ilim Elâzığ olmak üzere birçok ilde bu yıl maalesef meyvelerin olmadığını, yüzde 90, yüzde 100'e yakın üreticilerimizin beklentilerinin gerçekleşmediğini gördük. Tabii, bu üreticilerimizin bu yılki meyve üretim hasadının yok olması gelecek yılları da olumsuz etkilememek adına, tabii, bu ağaçların yine bakımının gerekliliğini de yine, sahada özellikle müşahade ettik. Üreticilerimizin bu konuda gelecek yılları kurtarmak adına yine masraflar ettiklerini ve bu konuda da finans desteğine ciddi anlamda ihtiyaç duyduklarını da müşahade ettik ve bundan dolayı da tabii üreticilerimizin beklentileri var. Bu konuda özellikle hem kredi anlamında, borç erteleme anlamında üreticilerimizin beklentilerinin de olduğunu ifade etmek isterim. Bu konuda inşallah, bizler de Meclis Araştırma Komisyonu olarak gerekli birimlere, bakanlıklara, Maliye Bakanımız başta olmak üzere, mutlaka üreticilerimizin önümüzdeki yılları kurtarabilmek adına beklentilerinin de karşılanması gerektiğini düşünüyorum.

Bir de tabii, birçok bölgenin kendine has özel ürünleri var. Mesela, Malatya'da kayısı, Baskil'de kayısı ağırlıklı olmak üzere, ürün deseninin artırılması yönünde bir çalışma yapılmasının da önemli olduğunu düşünüyorum. Yani bir ilin, bir bölgenin tek ürün desenine bağlı kalmadan, farklı ürünlerle mutlaka ekonomik anlamda kendilerini idame ettirebilecek ürün desenini de oluşturmak lazım, bu konuda da bilimsel çalışma veya o yöreye has farklı ürün desenlerinin ortaya çıkarılması da önemli. Bu konuda mutlaka il tarım müdürlüklerimizin, Tarım Bakanlığımızın mutlaka çalışması vardır, verisi vardır, toprak yapısıyla ilgili analizler vardır. Tek ürüne bağlı kalmadan ürün çeşitliliğini artırmamız gerektiğini düşünüyorum.

Tabii, yüce Rabb'imden bir daha böylesi bir felaketi ülkemize yaşatmamasını diliyor, hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum Ejder Bey.

Mevlüt Bey...

MEVLÜT KURT (Kahramanmaraş) - Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyesi arkadaşlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, bu zamana kadar Komisyon olarak çalışmaların faydalı olduğunu düşünüyorum. Özellikle, saha gezilerimiz -25 tane ili ziyaret ettik diye biliyorum- bu gezmiş olduğumuz, gittiğimiz alanda gerek ürünlerin zirai dondan dolayı ne kadar etkilendiği, aynı zamanda o bölgedeki çiftçilerimizin, üreticilerimizin bu zirai dondan dolayı ne kadar, nasıl mağdur olduklarını, mağduriyetlerini, hepsini tek tek bütün detaylarıyla, gerekse TARSİM sigortasının ne kadar yetersiz kaldığını saha incelemelerimizde, ziyaretlerimizde gördük. Netice itibarıyla, saha incelemesi yönünden neticenin hasıl olduğunu düşünüyorum. Bu aşamadan sonra da nasıl ki bu zamana kadar zamanı verimli kullandıysak bundan sonra da bir an önce raporları hazırlayıp... Çünkü çiftçimiz bizden bir yerde somut olarak artık bir ödeme bekliyor, netice bekliyor, bunların da temini noktasında Komisyon olarak gayret gösterip, raporları hazırlayıp bir an önce çiftçimizi biraz rahatlatacak, sevindirecek neticenin oluşması için de aynı çalışmaları devam ettirmemiz gerektiğini düşünüyorum, bundan sonraki çalışmalarda da aynı gayretin devam edeceğini düşünüyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Ercan Bey, buyurun.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Sayın Başkanım, kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlarımız; benden önceki hatipler de söylediler, öncelikle ben Komisyondaki tüm arkadaşlarımıza teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten Komisyon kurulduğu günden bugüne kadar herkes iyi niyetli, tamamen çözüm odaklı, çiftçimize fayda sağlamak adına gayretli bir çaba içerisinde oldular. 25'ten fazla il gezildi. Sahada hem çiftçilerimizi dinledik hem alanında uzman bilim adamlarını dinleme fırsatı yakaladık. Tabii, bahsedildi, yapısal reformların gerekliliğini gördük, özellikle TARSİM konusunda kesinlikle çiftçinin ihtiyacına karşılık verilmediğini gördük. Çiftçimiz bu yıl talihsiz de bir dönem yaşıyor. Sadece zirai don değil, bunun yanında yangınlar, şimdi ülkenin belli bir bölümünde kuraklık gibi çeşitli sorunlar var. Bütün bu sorunları bütüncül olarak ele almamız gerektiği bizim bu saha ziyaretlerinde karşımıza çıktı. Biz çok il gezdik, çok bölge gezdik, bu kadar fazla ziyaret tabii toplumda beklentiyi de artırdı. Ben de yine sayın vekillerimiz gibi en azından işin bu zarar tazmini kısmında bir an önce raporu teslim edip çiftçimizin beklentisine karşılık verilmesi gerektiği kanaatindeyim. Sonrasında, özellikle bu TARSİM konusunda, dünyada bunun örnekleri nasıl, kim bunu nasıl başarmış, buna bakmamız lazım. Şu açıkça ortaya çıktı: Mevcut sistemle TARSİM'in bu ülkede başarılı olma şansı yoktur. Ne çiftçide TARSİM'e karşı bir güven var ne TARSİM'de bununla alakalı, şu ana kadar en azından -bizim gördüğümüz- bunu düzeltmeyle alakalı bir şey göremedik. İnşallah bu Komisyonun çalışmaları buna vesile olur diyorum.

Ben bu vesileyle, tekrar bütün Komisyon üyesi arkadaşlarıma, Başkanım sizlere, yine, Komisyonda bizimle beraber görev yapan Meclis çalışanı arkadaşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum. İnşallah, bundan sonra, dediğim gibi, daha güzel, daha detaylı çalışmalar yaparız ama öncelikle şu zararların tazmini konusunda bir an önce harekete geçmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Ercan Bey.

25 il diyoruz; 20 ili bizzat ziyaret ettik, 5 il de toplantılarımıza davet edildi; Elâzığ, Osmaniye, Hatay, Aksaray ve Nevşehir'de o bölgedeki, Niğde'deki ya da bölgedeki toplantıya...

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Başkanım, bölge olarak bakarsak aslında daha fazla il hakkında fikir sahibi olmuş oluruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - 7 bölgenin tamamına da bir şeyimiz olmuş.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Aynen öyle yani bir fotoğrafını çekme şansı yakaladık tüm bölgelerin. Bu anlamda, güzel, verimli de bir çalışmaydı. İnşallah bu çalışmanın sonucunda gerekli sonuçları elde ederiz. Hem bizim emeklerimiz, gayretlerimiz, çabalarımız boşa gitmemiş olur hem çiftçilerimizin bizden olan beklentilerini boşa çıkarmamış oluruz. Herkesin hem bizim emeğimizin hem çiftçilerimizin beklentilerinin karşılanacağı bir sonuç olur diyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Cüneyt Bey, buyurun.

CÜNEYT ALDEMİR (Tokat) - Sayın Başkan, çok kıymetli Komisyon üyelerimiz; öncelikle teşekkür ederek başlamak istiyorum.

25 ilde gerçekleştirmiş olduğumuz bu ziyaretler kapsamında tüm Komisyon üyesi arkadaşlarımız gerçekten güzel bir katılımı, halktan gelen bütün dertlerimizin tamamını dinleyerek çözüm odaklı çalışmalarımızla inşallah bunları en kısa zamanda sonuçlandırmak üzere büyük bir gayret sarf ettiler. Öncelikle tüm Komisyon üyeleri ve onların nezdinde de Kıymetli Başkanımıza teşekkür ediyorum.

Tabii, ülkemiz bir tarım ülkesi ama tarım ülkesi olduğu günden itibaren de her yıl yaşanan ne seller ne dolular ne yangınlar ne de donlar bir şekilde bundan sonraki süreçte de devam edecek ama bizim Zirai Don Komisyonu olarak her gittiğimiz ilde gördüğümüz şey şu: Bunlarla ilgili süreçte çiftçimizin öncelikle kayıt altına alınmasıyla ilgili sürecin hızlandırılması çünkü ÇKS kaydı olmayan hâlâ yüzlerce, binlerce insanımız var. Bunlar bir otokontrol içerisine girmeden ne yapıyorlar, bundan sonraki süreçlerde de ne yapacaklar, bunların illaki bir şekilde kayıt altına alınması lazım. Bundan sonraki süreçte de ÇKS'si olan tüm arkadaşların tamamının da TARSİM'e girmesiyle ilgili ya da sigorta şirketlerinden tazmin edilebilmesiyle ilgili bir sisteme dâhil edilmesi gerekiyor. Biz nasıl arabamızı alıyoruz, arabamızı aldıktan sonra kasko sistemine dâhil ediyoruz, bununla ilgili de şirketlerden az veren, çok veren, az karşılayan, çok karşılayanlar var. Bunları da bir şekilde çiftçimizin idare edip istediği kuruma, kuruluşa bir şekilde sigortasını yaptırmayı gerekiyor, en başta yaptırmamız gereken şeyin bu olduğuna inanıyorum. Bu TARSİM'le ilgili şikâyetlerin sadece bu kaydolup olmamaya ilgili değil, memnuniyet oranının da çiftçimiz konusunda istenilen düzeyde olmadığı da ortada. Çiftçimizin nasıl TARSİM'e kaydolmasındaki hızı artırabileceğiz onun yöntemlerine bakmak lazım. TARSİM'in dünyadaki örnekler içerisinde çok fazla başarılı olan sistemlerinin olmadığı da ortada. Yani hangi ülkede TARSİM şirketi olarak yapıldı da başarılı olmuş, çok fazla olduğu ortada değil ama biz bunu da inşallah gerçekleştireceğiz. TARSİM nasıl çiftçimizi daha fazla kayıt yaptırabilecek şekle getirilebiliyorsa onu düzenlememiz gerekir diye düşünüyorum. Şu anda çiftçilerimizin hayatlarını idame edebilmeleri için çekmiş oldukları krediler var, ürünleri yok şu an, ürün olmadığı için bu kredilerin de bir şekilde tanzim edilmesi, önümüzdeki süreçte de hayatlarını idame ettirebilmek için bahçelerine yapacakları masrafların da bir şekilde tedarik edilebilmesi için de bu sene çekecekleri yeni krediler için de ya faizsiz ya da onunla ilgili de bir düzenleme yapıp en azından önümüzdeki süreçlerde bu maddi hasarların ve kayıpların bir şekilde çiftçilerimizin ayakta kalabilmesi için düzenlenmesi gerektiğine inanıyorum. Zirai donla ilgili önümüzdeki süreç de; bu yüzyıllar boyu devam edecek, bu sonuçta bir doğal afet yani bugün son yetmiş beş yılda olmayan bir zirai don olayı yaşadık, bundan sonra da bunu yaşayacağız. Önümüzdeki süreçte bizim bahçelerimizde nasıl önlem almamızla ilgili yapacağımız faaliyetlere de önayak olabilmek için bu işleri teşvik etmemiz lazım. Yani işte, rüzgâr gülleri gibi bunları yapacak yüksek şeyleri, örtüleme teknikleri, ne gerekiyorsa bunun ilmî olarak araştırılıp bölgesel bazda bunların desteklenmesi gerektiğine inanıyorum ve aynı zamanda da gittiğimiz yerde gördük ki oranın doğal şartlarına uymayan, işte su yok, biz bir şekilde orada tarımsal faaliyet yapıyoruz. Onun dışında, ürün yelpazesi olarak dona elverişli olan iklim şartları olan coğrafi yerler var, orada dona hassas olan, zirai dona hassas olan ürünler yetiştiriyoruz. Bölgesel bazlı olarak yapacağımız ürünlerin de muhakkak coğrafi şartlara uyan şekilde ürün yelpazelerinin değiştirilmesi gerektiğine de inanıyoruz, buradan çıkan sonuçlardan biri de bu. Etkilenen sektörler sadece çiftçiler değil, çiftçilerin haricinde zirai ilaç satan arkadaşlar var, arıcılar var, hayvancılıkla uğraşan insanlar var, çiftlikler var, bunların da bu süreçte etkilenmelerinin daha aza indirilmesi için de bunlara da kredi imkânlarının sağlanıp inşallah süreçlerin desteklenmesi gerektiğine de inanıyorum. Tabii, bunun dışında daha çok not alınacak şeyler var ama sahada 25 ili gezdiğimiz zaman gördüğümüz izlenimler bunlar. İnşallah, Zirai Don Komisyonu olarak gezdiğimiz her yerde de beklentilerin çok yüksek olduğunu da biz izlemledik, onun için de bu sonuçların bir an önce nihayete kavuşması için Komisyon olarak da inşallah bu süreci de hızlandırıp bir an önce çiftçimizin eline ne geçecekse onu tedarik etmenin de yollarına bakmamız lazım diye düşünüyorum.

Ben bu Komisyon sırasında bizlere eşlik eden tüm Meclis çalışanlarına da, kıymetli Komisyon üyelerimize de ve Kıymetli Başkanımıza da teşekkür ediyorum. Bizleri oralarda misafir eden çok kıymetli illerdeki bürokratlara, çiftçilerimize de geçmiş olsun dileklerimi iletmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Buyurun.

HÜSEYİN ÖZHAN (Adıyaman) - Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, kıymetli Meclis çalışanlarımız; hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Öncelikle, Başkanım, sizin nezdinizde tüm Komisyon üyelerimize teşekkür etmek istiyorum. Hakikaten bu süreçte iktidarından muhalefetine kadar oldukça yapıcı yani herhâlde bir sorun olduğunda nasıl bütünleşik hareket etmemiz gerektiği konusunda örnek davranışlar sergilendi. Herkese kendi adıma ve arkadaşlarım adına teşekkür etmek istiyorum bu bağlamda.

Tabii, ben de birkaç şey ekleyeyim, arkadaşlar birçok konuya değindiler. Ben şunu tekrar belirtmek istiyorum: Bir Adıyaman Milletvekiliyim, deprem yaşamış bir şehirden geldiğim için şunu özellikle altını çizerek belirtmek istiyorum: Bir kabullenilmiş çaresizlikten kurtulmamız gerekiyor. Arkadaşlar, kaynaklar sonsuz değil, bu afetler gene olacak, gelecekte de karşılaşacağız bunlarla; dün de oldu, yarın da olacak. Biliyorsunuz, son altı yedi yıldır yaşamadığımız hemen hemen afet kalmadı; depreminden pandemisine, Ukrayna-Rusya savaşının ülkemizi nasıl etkilediğini hepimiz yaşadık, gördük.

Şunun özellikle altını çizmek istiyorum: TARSİM bu işe sadece çözüm mü bilmiyorum yani devlet sürekli bu afetleri finanse edemez, kaynaklar da belli bir yerde sınırlıdır arkadaşlar, takdir edersiniz ki. Bir şekilde, sigortanın -bu TARSİM mi olur kasko mu

olur, nasıl tasavvur ederseniz- işlevsel ve kullanılabilir hâle getirilmesi elzem gibi gözüküyor. Gelecek ile ilgili tedbirleri, bu teknik tedbir, bu şekilde alamazsınız, makineyle de tedbir alamayız arkadaşlar. Bir sanayici nasıl fabrikasında binasını, makinelerini sigorta altına alıyorsa, artık sigortanın çiftçiler açısından da bir maliyet unsuru olarak kabul edilmesi gerektiğini kendilerine anlatmamız gerekiyor. Tabii, üzerindeki yükü devlet olarak bizim sigorta anlamında hafifleterek yani işlevsel hâle getirerek bir çalışma yapmamız gerektiği kanaatindeyim.

Belki bir sene sonra gene böyle bir komisyon kurulacak. Devlet sürekli bunları finanse edemeyecek, bugün biz finanse ederken de zaten belki "Sadece masraflarını verelim." diyoruz, çiftçinin yarasına ne kadar merhem olur, o da tartışılır çünkü onunla ilgili hasılatına göre birtakım yatırımlar yapmıştır çiftçi; yanılıyor muyum bilmiyorum. Ama bunlarla ilgili de bu işin kaskosu, sigortası nasıl yapılır? Geleceğiyle ilgili çiftçi plan yaptığında kafasını yastığa koyduğunda rahat uyusun. Tekrar altını çizerek söylüyorum: Sigortanın çok işlevsel ve kullanılabilir hâle getirilmesi. Türkiye'de en çok karşılaştığımız, sahada gördüğümüz olay, biliyorsunuz -adına "TARŞİM" diyoruz- sigorta yaparken özellikle mülkiyet sorunu çıkıyordu yani tarlalarda hazine arazisi sürenler var, orman arazisi sürenler var veya müşterek tapusu olanlar var; bunların sigorta yapmakta zorluklarla karşı karşıya kaldığını biliyoruz, bunlar mağdur oluyorlardı, bunlarla ilgili de bir şey önerelim Sayın Başkanım. Beyana göre tespitle sigorta yaptırılmasının önünü açmamız gerektiğini düşünüyorum çünkü sonuç olarak o araziye kullanıyor, o çiftçi de mağdur, tapu sorunu yaşamış olabilir, hazine arazisi de kullanıyor olabilir, beyana göre, sigorta şeyine göre bu işlemlerin üzerine gidelim diye düşünüyorum.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Bunları çözdük zaten Sayın Başkanım.

HÜSEYİN ÖZHAN (Adıyaman) - Sayın Başkanım, bunların da primlerini bir şekilde -hatta rakamlar çok yükselecek biliyorsunuz, kasko gibi düşünürsek, bedel yükseldikçe prim de yükselir- tarımsal desteklerle bir kısmını finanse ederek devlet tarafından karşılanması yönünde birtakım çalışmalar önerebiliriz diye düşünüyorum.

Tekrar tekrar teşekkür ediyorum, diğer konuların üzerinden geçmeyeceğim. Sayın Bakanım.

Olay gelecekle ilgili, ben bütün dikkatinizi sigortaya çekmek konusunda fikrimi beyan etmek istedim.

Hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sigortacılıkta tabii, risk yükseldikçe prim yükselir fakat havuz büyüdükçe ikinci bir şey de aktüeryal havuz büyüdükçe prim de belli bir süre sonra düşer. Başlangıçta yüksektir, risk yüksek, prim yüksek fakat havuz büyüdükçe prim düşer; onun için havuzu büyütmenin yoluna bakmak lazım.

HÜSEYİN ÖZHAN (Adıyaman) - Mesela, donla yetmiş beş yıldır karşılaşmamışız. Onunla ilgili hasar ödenmedikçe belki hasarsızlık indirimi de olur, doğru mu?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii.

Buyurun Vekilim.

YÜKSEL ARSLAN (Ankara) - Sayın Başkanım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım; ben birinci hafta katılabildim Komisyon çalışmalarına, ikinci haftadan sonra rahatsızlandım, Başkanımıza da bilgi verdim, diğer şeylere katılamadım.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Geçmiş olsun.

YÜKSEL ARSLAN (Ankara) - Ancak birinci hafta çok yoğun bir çalışma yapıldı, herkes dinlendi, bilim adamları, çiftçilerimiz, yöneticiler; tabii, çok ciddi bir beklentiye girdiler. Dolayısıyla somut bir adım atılması için hızlı hareket edilmesi lazım diye düşünüyorum. Dünyada ve ülkemizde bu iklim değişikliği nedeniyle bu yıl donla karşılaştık ama önümüzdeki yıllarda sıkça kuraklıkla karşı karşıya geleceğiz diye düşünüyorum. Çok köklü tedbirler alınması için bu Komisyona çok önemli bir sorumluluk düştü. Dolayısıyla bütün çalışmalardan dolayı herkese çok teşekkür ediyorum. Daha fazla katkıda bulunmak isterdim ama fazla bir katkı olmadı, bundan sonraki toplantılara katılacağım.

Herkese çok teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ederim.

Geçmiş olsun, iyisiniz, inşallah, şu anda?

YÜKSEL ARSLAN (Ankara) - Düzeldim Başkanım, sağ olun.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İyi, geçmiş olsun.

Buyurun Ali Bey.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Öncelikle, Vekilim geçmiş olsun.

YÜKSEL ARSLAN (Ankara) - Sağ olun.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Değerli Başkanım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, tabii, Allah bir daha yaşatmasın ama herhâlde önümüzdeki süreçte yine yaşayacağız gibi görünüyor. Özellikle, iklim şartlarının değişmesi... Zirai don olarak başladık ama esasında sadece zirai donla sınırlamamak lazım, zirai afetlerin hemen hemen birçoğunu önümüzdeki süreçte, "yeni normal" adını verdiğimiz -en azından Bakanlığımızın böyle ifade ettiği- bu süreçlerde hem soğuğu zirvesinde hem sıcakı zirvesinde yaşayacağımız birçok dönem olacak gibi görünüyor. Bir kere, Komisyonumuza çok teşekkür ediyorum, Başkanımıza çok teşekkür ediyorum. Az önce Hüseyin ağabey cümle arasında "Bakanım" dedi, Allah söyletti herhâlde.

HÜSEYİN ÖZHAN (Adıyaman) - O zaman bir şey var.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ama öyle dedin ağabey.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Benim sana bir kötülüğüm olmadı ama niye böyle yapıyorsun?

ALİ KIRATLI (Mersin) - Öyle dedi ağabey, ben bir şey demedim. Bir şeyi 40 sefer söylersek olurmuş, birini o söyledi, ikinciyi ben söyledim, 38 kaldı, artık gerisine de bakacağız yani.

Tabii, Komisyonumuzda iktidarıyla, muhalefetiyle esasında hiçbir ayrım gözetilmeksizin çok güzel bir çalışma ortamı oldu. Gerek sahada bireysel, birey olarak çiftçilerimizin kendisinden bazı taleplerini ve çözüm önerilerini dinledik, akademisyenleri, bilim insanlarını toplantılarda dinledik; her açıdan her perspektiften bakılmaya çalışıldı. Ben özellikle burada Komisyonumuzun aslında

zirai don olarak değil de belki imkân olur zirai afetler konusunda kalıcı bir komisyon olması gerektiğini ifade ediyorum Meclis çatısı altında, mutlak suretle bunun devam etmesi gerektiğini çünkü önümüzdeki dönemlerde...

HÜSEYİN ÖZHAN (Adıyaman) - Gezmeye alıştı.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Gezmeye alakası yok değerli vekilim, bir Tokat kebabı yiyemesek de. Ama devamının gelmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü gerçekten sahada karşılağı olan bir Komisyon.

Tabii, belki şunu atlıyoruz, her zaman konuşuyoruz ama sahadaki algı farklı. Komisyonumuz teknik bir komisyon, özellikle yaşanan zirai afetlerde zeminde yaptığımız incelemelerin raporlamaları yani Bakanlığımıza bir sonraki yaşanabilecek afetlerde çözüm önerileri, onun dışında yine üreticilerimizin kayıplarının nasıl azaltılması gerektiği, yine özellikle sahada gördüğümüz erken uyarı sistemlerinin güçlendirilmesi ve bununla alakalı nasıl desteklemeler sağlanması, yine alınacak tedbirlerin belirlenmesi noktasında teknik bir Komisyon ve hazırlayacağı raporlar hakikaten çok kıymetli. Sahada, Komisyonun çalışmasını bitirdiğinde çiftçilerimize nakdî veya birtakım destekler sağlayacağı yönünde algı oldu, bunun önüne geçmek lazım.

Tabii, TARSİM'le alakalı birçok milletvekilimiz ifade etti. TARSİM'i dünyada bizden başka uygulayan çok fazla yer var mı bilmiyorum yani tarihine bakmadım ama çok önemli bir özellik, çok önemli bir sigorta sistemi. TARSİM'in iyi yanları da var, eksik yanları da var; bunda hepimiz hemfikiriz zaten. Ben en başından beri savunduğum o tezimi yine burada da ifade etmek istiyorum. Az önce Cüneyt ağabey söyledi ama ben ona şöyle ilave edeceğim; ülkemizde zorunlu trafik sigortasındaki "zorunlu" kısmı çıkardığımızda birçok vatandaşımız trafik sigortası yaptırmaz; bunu kaskoda görüyoruz, kaskoyu bireysel olarak yaptıran sayısı ile zorunlu trafik sigortasının sayısını, oranını karşılaştırdığımızda zaten ortaya çıkıyor. Tabii, stratejik ürünler mi olur, ürünlerin tamamı mı olur, önce pilot bölgede mi başlanır bilemiyorum ama özellikle TARSİM'in maliyet rakamlarını, üreticilerin maliyet rakamları kadar olan kısımlarını zorunlu tutarak bir fon oluşturması, bundan sonraki yaşanacak olumsuz süreçlerde ekonomik boyutunun buradan karşılanması gerektiğini ki az önce Değerli Başkanımın da ifade ettiği gibi yaşanan zirai afetlerde bir sonraki yıl prim artsa da oradaki havuz genişleyeceği için prim miktarının rakamsal boyutu artacağı için prim miktarı düşecektir orada. Prim miktarı da düşürülerek burada "zorunlu" kısmının getirilmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Tabii, yapacağımız çok iş var. Eksiklerimiz var mı? Var ama iklim değişikliğinin sürekli devamlılık gösterdiği dünyamızda bizler de buna ayak uydurmak zorundayız.

Yaptığımız çalışmalar hayırlara vesile olur inşallah. Herkesin emeğine, yüreğine sağlık. İnşallah buradan çıkacak olan rapor da bir an önce başta TARSİM olmak üzere ve diğer özellikle zirai donun ve zirai afetlerin önlenmesi, tedbirlerin alınması, özellikle orada dumanlamadır... Mesela hiç unutmuyorum, Mersin'de Ticaret Odası Başkan Yardımcımız ifade etmişti galiba, bir Çin malı dumanlama makinesi aldığını, bir iki saatlik kullanımdan sonra artık kullanamadığını ve Alman markası bir ürünü getirdiğini ve o sayede bahçesini kurtardığını ifade etmişti. Ama tabii, bunlar maliyetli ürünler, bu ve buna benzer ürünlerin sübvansede edilmesi ve bunlarla alakalı raporların da Bakanlığımıza iletilmesi gerektiğini ve hızlı bir şekilde artık sonuçlandırmamız gerektiğini düşünüyorum.

Herkesin eline, emeğine sağlık, yüreğine sağlık. İnşallah yaptığımız çalışmalar amacına ulaşır diyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ederim Ali Ağabey.

İbrahim Bey, buyurun.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; hakikaten çok güzel bir çalışma oldu, sıkıntıları yerinde görmüş olduk.

Ben de şöyle madde madde kendime göre sıraladım bazı şeyleri. Arkadaşlar da belirttiler zaten, bu olay doğa olayı, yine olacak, olacak, hakikaten olacak; çevre, iklim değişirse de olacak; tarihte hep böyle yani bu bir şekilde olacak, o olmazsa sel olacak, başka bir şey olacak, afet olacak.

İkinci madde, devletin güçlü olması gerektiğini anladık ki bunu finanse edebilmek için.

Üçüncüsü, vatandaşın akıllı davranması gerektiğini öğrendik, o da nasıl? Örnek veriyorum, sigorta yaptıracak, zaten yüzde 70'ini devlet kapsıyor; yap kardeşim, bir şekilde sigortanı yap.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yüzde 67.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Ha, primleri ödeme konusunda eğer zorluğa düşenler olursa devlet o şekilde destek verir ama bunların yapılması gerekli.

Bir diğer madde olarak, TARSİM'de hata var, evet, TARSİM'de hata var. Hatalar var ama bir yönden de düşündüm, hakikaten dünyadaki ender örneklerden biri. Genelde bütün dünyada sigorta şirketleri sigorta şirketi gibi davranır ve para vermeyi hiç istemez, hep almak isterler; genel davranış sistemi budur. Bunu en uygun hâle getirip vatandaşımıza ulaştırabilmek, aslında o sistemin içerisinde revize yapılarak oluşturulabilir diye düşünüyorum.

Halkın zararları karşılansın, vallahî karşılansın, bu sene karşılayalım ama bundan sonraki senelerde halkımıza da söyleyelim ki bence "Efendim, sigortanızı yaptırın." Her zaman devlet güçlü de olmayabilir. Her zaman her şey yolunda da gitmeyebilir ve gitmeyecek zaten; dünya hep mutluluk yeri değil. Ara sıra üzüleceksin, ara sıra sinirleneceksin, dert de olacak, çözeceksin. Mesele bunlara hazırlıklı olabilmek, afetler konusunda da aynı.

ÇKS sisteminin bana göre bir düzene sokulması gerekiyor. Bu, bir ticarethane hâline dönüşmüş, onun engellenmesi lazım. Bu ÇKS'yi ya belirli bir biçime sokalım ya da hakikaten adam çiftçi ise çiftçilik yapsın, İstanbul'da kalıp da çiftçi parası almasın, bir başkasına da kiraya vermezsin. Yapıda bir yanlışlık var, sürdürülebilir bir sistem olmadığı açısından diyorum. Devlet desteği de sürdürülebilir bir sistem olmayabilir. Yarın devlet herhangi bir savaşa girer Allah korusun, bir dert olur, bütçe kısıtlanır; bu, sürdürülebilir bir şey olmaz, mesele sürdürülebilir hâle getirilebilmesi.

Bir diğeri de -bir şeyi öğrendim, ben kendi adıma söylüyorum- her ürün her yerde ekilmez. "Ben kâr yapacağım." diye kalkıp her yere -örneğin ben kendi ürünüm için söyleyeyim- 700-800 metreden yukarıya fındık ekilmemesi lazım, 1.300 metreye kadar çıkmışız. Burada don olacak, bugün olmazsa yarın olacak.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Düz arazide de ekmek lazım.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Tabii, orman arazisi...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eğimi de...

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Eğitim de olayın diğer tarafı. Eğimli olan bölgelerde, o da bizim önerimiz ama Komisyonumuzun sınırları içerisinde ne kadar giriyor bilmiyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Biz öneri geliştiririz. Tabii, hiçbir şey alanımıza girmiyor değil, bizim görevimiz araştırıp, inceleyip güçlü öneriler geliştirmek ve ilerleyen zamanlarda politika değişimlerini tetiklemek.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Eğimli arazide yapanlara aslında birazcık destek olmamız lazım veyahut düz araziye fındık ekiminden -örnek veriyorum ben, kendimiz için diyorum- uzaklaştırma... Adamın oraya başka ürünler de ekmesi lazımdı. Eskiden hep öyleydi, değişik ürün ekilirdi. Şimdi herkes fındığın üzerine gittiği için "Daha fazla para kazanacağım." düşüncesiyle böylece marketlere gitmeye başladı, eskiden kendi evinde ürettiği bütün ürünleri şimdi marketten alıyor domatesinden salatalığına, mısırına varana kadar; bunların hepsi evin önünde değil.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - 30 katlı apartmanda nereye ekecek arkadaş ya? Nereye eksin domatesi, biberi?

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Köyden bahsediyor.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Köyden bahsediyorum, çiftçiden bahsediyorum ya.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Köy mü kaldı?

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Belli bir rakımın üstündeki şeyden bahsediyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Köyde nüfus yüzde 5'e düştü.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Yani her yere her ürün ekilmez. Trabzon hurmasını son derece gereksiz yerlere ekmişler. Kâr amacı düşünülebilir evet, kâr açısından doğrudur ama o ürünün yarın öbür gün zarar göreceği muhakkaktır, bugün değilse yarın; olmaması gereken şey. Kişisel hataların sonucu da böyle devlete yüklenemez çünkü devletin de belirli bir katlanabileceği oran vardır. Keşke çok fazla gücü olsa da bedavadan dağıtsa İbrahim Tatlıses'in dolar dağıttığı gibi ama o kadar da olmuyor yani.

İkincisi de vatandaş beyanını doğru yapması için teşvik edeceğiz, doğru beyan ödüllendirilsin, böylece vatandaş da yalana zorlanmasın. Adam sigortada ürününün zararını fazla göstermek için çalışıyor, öbürü de az göstermek için çalışıyor, ikisi de dürüst davranmıyor. Sigortacı da dürüst davranmıyor, o nereden kırparım diye bakıyor, diğeri ben nereden daha fazla yüklerim diye bakıyor; ikisi de yanlış. Emrolunduğu gibi dosdoğru olmak zorundayız diyorum, bitiriyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

Sanki ÇKS konusunda bizim çiftçi ile tarımsal üreticiyi ayırmamız gerekiyor. Devlet tarımsal varlığı olan herkesi bir çiftçi numarasıyla "Çiftçisin sen kardeşim." demeli, kayıt altına alınmalı; arazisi başkasının olanlar ayrı. İkinci kısımda ise kendisi üretmiyorsa "Ben üretmiyorum." deyip sistemden düşmesi lazım. Biz de tam tersi "Buyur kardeşim, gel, senin kaydını yapalım." diyoruz, otomatik kayıt. Nasıl şu anda devlet herkese bir T.C. kimlik numarası verdi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıysan diye, atıyorum 5 dekar ve üzeri tarımsal araziye sahip olan herkesi çiftçi olarak belirleyip üretmiyorsa adam onu üretici olarak... Bizim tarımsal üretici üzerine odaklanmamız lazım belki. Bilmiyorum yani siz söylerken aklıma geliverdi. Bu ÇKS'yi nasıl çözeriz? Ne yaparsak yapalım ama benim gördüğüm kadarıyla yüzde 70'i geçen hiç görmedik, en iyi yerlerde yüzde 60'lardaydı. Yüzde 30, yüzde 35'lik bir kitle üretiyor ama bunu gayrisafi millî hasılaya da tahminen yapıyoruz yani tahminlerle gidiyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başka yerden bağıyorlar.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - İşte tahminlerle yürütüyor.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - TÜKAS'tan onları yakalıyor, Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi'nden görüyor onları, Bakanlığın işine gelmiyor. Bakanlık destekleme miktarı belli, oradaki üçte 2 ÇKS'ye kayıtlı, üçte 1'i kayıtsız ya -yüzde 35 gibi- o kısma destek vermediği için işine geliyor Bakanlığın.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Gülcan Hanım, buyurun.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarım; bu süreç içerisinde gördük ki Meclis araştırma komisyonları gerçek anlamda ülkemizde çok büyük önem taşıyor. O yüzden, Meclise sunulan araştırma önergelerinin ciddi anlamda dikkate alınarak, her biri kendi alanında ihtiyaç doğuracak bir araştırma komisyonu olduğunu dikkate alarak bence Genel Kurulda da bunların onayını verelim ve araştırma komisyonlarımız bu noktada çalışmalarını yapsın derim.

Evet, ülkemizde 12 Nisanda büyük bir zirai don afeti yaşadık, biz de mayıs ayında ilk çalışmamıza başladık. Takvime baktığımızda yaklaşık iki aylık bir çalışma gerçekleştirmiş durumdayız. Hem bunu Komisyon olarak Meclisteki toplantılarımızla hem de sahadaki ziyaretlerimizle gerçek anlamda nisan ayında yaşanan bu zirai don olayının üreticilerimize ne kadar zarar verdiğinin tespiti konusunda hem de kurumlarımızın bu konuda nerelerde eksik olduğunun da birebir şahitliğini yapmış olduk. Burada gördüğümüz en önemli şey, ülkemizde doğal afetler yaşanıyor, bu doğal afetler yaşandıktan sonra bazı şeylerin önlemini almanın gerçekten daha çok bir millî kayba vesile olduğunu görüyoruz. Burada en büyük arzumuz, doğal afetler olmadan, zirai don gibi, önceden alınacak önlemlerin çalışılmasının önemini de görmüş olduk burada. Ali Kıratlı Vekilime katılıyorum bu konuda, böyle komisyonların süreklilik arz etmesi gerektiğini vurguladı. Evet, bir şey yaşandıktan sonra bir araya gelmeyelim. Bazı zararlar önceden önlenebilecek şekilde, sahada o sektörle ilgili ya da o birimle ilgili araştırmalar yapıldıktan sonra olabilecek bir doğal afet önlemleri nasıl alınır, onun raporları yazılır, ilgili kurumlara da iletilir. Bunu da böyle belirtmiş olayım ben.

Ülkemizin iklim kriziyle karşı karşıya olduğu ve kuraklığın ciddi boyutlara vardığı bir dönemde biz artık bu afetleri her yıl yaşayacağız diye her birimiz bu konuda mutabıkız. Şimdi, burada herkes gözünü bu Komisyondan çıkacak rapora dikmiş durumda. Özellikle üreticilerimiz bu yıl yaşadığı zirai don sonrasında yaşadığı kayıpların nasıl karşılanacağını beklerken bundan sonrası için de üretimine devam edebilecek önerileri de bizden bekliyor durumda. Tabii ki burada gelecek yıl ürününü nasıl yetiştirecek, ürününü nasıl ekecek, o noktada kendisinin nasıl finanse edileceği konusunda da ciddi beklentileri var ve bunların somut olarak en kısa zamanda da açıklanmasını bekliyor. Geriye dönük yaşamış olduğu zararlarının nasıl karşılanacağı noktasında da işte, borçları nasıl ertelenecek, uygun krediler kendilerine verilebilecek mi, süreleri nedir, bugüne kadar yapmış olduğu masrafların kendisinden ne

kadar az anapara alınıp ya da faizinin ertelenmesi noktasında tamamen somut adımlar bekliyor. Bu iki aylık süreçte sahaya indiğimizde her birimizin karşılaştığı somut, her bir çiftçiden de her bir üreticiden de duyduğumuz konular bunlar.

Bütün arkadaşlarımızın değindiği gibi TARSİM gerçekten bu ülkede artık bir kangren olmuş durumda. TARSİM hiç yapılmamış, bu kadar da sorun çıkarmamış. Yine, konuşmalarda söylenenlere, belirtilenlere ben de katılıyorum, TARSİM'in artık bu noktada zorunlu sigorta kapsamına alınması nasıl ki zorunlu trafik sigortası yapılması noktasında bütün vatandaşlar bilerek yol alıyor, TARSİM'de de üreticilerimize de bunun yapılması ancak uygun rakamlarla da desteklenmesi gerektiği noktasında da taleplerinin olduğunu görüyoruz.

Evet, bu süreç içerisinde mümkün olduğunca saha ziyaretlerine katıldım sizlerle, hiçbir Komisyon toplantısını kaçırmadım. Her bir arkadaşımızla burada gerçek anlamda emekleriyle, düşünceleriyle, fikirleriyle, sahadaki performanslarıyla bu Komisyonun başarılı bir rapor çıkarılmasına vesile olacak çalışmalar yapıldı.

Ben bu vesileyle, Başkanım, sizin nezdinizde tüm arkadaşlarıma, saha ziyaretlerinde eşlik eden, burada bizlerle birlikte çalışan Meclisteki arkadaşlarımıza ve emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum, başarılar diliyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum Gülcan Hanım.

İlhami Ağabey, buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım ve bizlerle beraber Komisyonda görev alan değerli arkadaşlar; hepinizi ben de saygıyla selamlıyorum.

Yavaş yavaş sona doğru yaklaşıyoruz ve ben Ali Kıratlı Vekilime öncelikle teşekkür ediyorum, tarımın ne kadar önemli olduğunu bizzat kendisi ifade etti ve tarımla uğraşan insanların ne kadar sorunla baş başa kaldığını hep beraber gördük herhâlde arkadaşlar çünkü, çiftçinin sadece belli dönemlerde çalışıp, belli dönemlerde çalışmadığını yani yılda belli bir süre sadece çalışıp ama geri kalan kısmında ise hiçbir şey yapmadığını en azından burada hep beraber gördük. Çiftçinin bana göre baş tacı olması gerekiyor bu ülkede ama yıllardan beri de ötelenmeyi, maalesef örselenmeyi yaşıyor; çiftçiye ikinci sınıf, üçüncü sınıf vatandaş gibi bakılıyor ama gıda güvenliğinin ana kaynağının ve üretimin ana kaynağının çiftçiler olduğunu hep beraber gördük.

Sorunlar var, evet, bazen sizleri de kızdıracak şekilde söylemlerde bulunduk ama derdimiz üzüm yemekti, bağcıyı dövmek değil çünkü sorun ortada, bu sorunun bir an evvel çözümlenmesi gerekiyordu. Devamlı halının altına ötelenerek, süpürülerek bunun çözümlenmeyeceğini hep beraber gördük. İlk geldiğimizde -burada, yine karşıda otuyordum o gün- TARSİM'e de söyledik, Tarım Reformu Genel Müdürlüğünden gelen arkadaşlara da söyledik yani "Bize hikâye anlatmayın, gerçekleri görmek istiyoruz ve gerçekler sizin dediğiniz gibi değil." Sahadaki olay farklıydı, bizzat saha gözlemleriyle bunları birlikte gördük, gözlemledik. Önemli olan, bütün Komisyon üyelerinin de aynı çatı içerisinde ve aynı fikir çerçevesinde toplanması. Bana göre, bu, Komisyonun başarısı oldu çünkü biz muhalefet olarak söylüyorduk ama işte, muhalefet söylediği zaman... Aynı Varank'ın dediği gibi, hep karşı değiliz biz, biz sadece doğruları anlatmak istiyoruz ve doğruları haykırarak istiyoruz. Buraya alıp almama konusu iktidarın yapıp yapmama konusu, alırsa doğru eleştirileri sonuçta halk kazanacak ve ülke kazanacak.

Şimdi, az önce arkadaşım Adıyaman Vekilimiz Hüseyin Bey ifade etti, Covid döneminden akıllanmadık arkadaşlar aslında, Covid dönemi geçirdi bu ülke ve Rusya-Ukrayna savaşı olmasına rağmen, Rusya-Ukrayna çiftçisi üretimde ve gıda enflasyonu, normal enflasyonu bizim çok altımızda. Adamlar üretim yapıyorlar, biz ise o Covid döneminde üretim yapamamanın sancılarını yaşadık, gemilerin gelmesiyle beraber bayram havası esti. Hatırlarsınız, ayçiçeği yağı için marketlerde insanlar birbirini eziyorlardı. Yine, buğdayla ilgili, ekmekle ilgili sıkıntılar yaşadık, gemiler gelince bayram havası esti ama burada asıl yapmamız gereken, doğru desteklemelerle, doğru projelerle o boş arazilerimizi, çiftçimizin ekmediği veya ekmediği arazilerin, ekip de verimi daha eksik aldığı arazilerin de tamamen rantabl hâle getirilmesi gerekiyor ama en önemlisi de çiftçinin para kazanması lazım, çiftçiler para kazanırsa üretim yaparlar. Şimdi, az önce Ömer Vekilim de dedi: "Köylerde nüfus azaldı." Evet, nüfus azaldı ama siz hatırlarsınız, vekillerimizle otobüste de paylaştık, köylerde sosyal donatıların yapılması gerekiyor. O gençlerin o köylerde yaşaması için oraya kültürel hizmetlerin de gitmesi gerekiyor, sosyal donatıların da yapılması gerekiyor ki gençler köyde kalsınlar, toprağa bağımlı kalarak üretimde kalmaları sağlanabilir.

Yine, kadınların, gençlerin sigortalarıyla ilgili, özel sigortalarının, BAĞ-KUR'larının devlet tarafından ödenerek, onları özendirme konusunda, çiftçiye kalması konusunda bir şey yapılabilir ama benim Nilgün Vekilime katılmadığım bir konuyu da söyleyeyim. İşte, orada belki eksik söyledi, "ÇKS'li, ÇKS'siz veya sigortalı olsun, sigortasız olmasın." şeklinde ödeme konusunda...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - "ÇKS'siz" demek istemedim, ÇKS'li olan diyeyim.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Şimdi, bizim ilk günden beri ifade ettiğimiz husus var: ÇKS'si olsun, olmasın; TARSİM yaptırın, yaptırmayın; tüm çiftçilerin zararlarının tanzim edilmesi gerekiyor arkadaşlar.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Sonsuza kadar...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Evet.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Olur mu öyle şey ya!

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bakınız, Sayın Vekilim, o sizin düşünceniz. Ben de şöyle bir şey diyorum o zaman: Ben sigorta yaptırdım, TARSİM yaptırdım. Diyorsun ki: "Devlet olarak ben seni cezalandırıyorum sigorta yaptırdığın için, bu desteklerden seni faydalandırmayacağım." Böyle bir şey olmaz. Anayasal haklarına baktığınız zaman, vatandaş, bütün herkes eşittir. Siz bunları orada kategorize edemezsiniz. "ÇKS'li" "ÇKS'siz" "sigorta yaptırmış" Eğer bir havuza alıyorsanız herkesi, aynı havuzdan onları da beslenmeniz gerekir, desteklemeniz gerekir. Sigorta yaptırmak suç mu? O çiftçi suç mu işledi? Hayır, o, kendi kaynaklarını sigorta ettirmiş. Şimdi, siz eğer zarar gördüyse diğerlerine... Şimdi aynı şeyi söylüyorum: Ben sigorta yaptırdım, Ömer Fethi Vekilim yaptırmadı; ÇKS'si var, Nilgün Hanım'ın ÇKS'si yok; şimdi, siz bunları ayırdığınız zaman sorun yaşarsınız.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - O zaman kimse sigorta yaptırmaz ki.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bakınız, Sayın Vekilim, devlet baba, devlet ana kucaklayıcıdır, herkesi kucaklayacaktır. Buradaki ayrıma kesinlikle ben ilk günden beri...

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Bu, ayrım değil ki.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Sayın Vekilim, bakınız, ben size hiçbir şey söylemedim. Bakın, lütfen, ben kendi görüşümü ifade ediyorum, saygı duyarsınız, duymazsınız.

İBRAHİM UFUK KAYNAK (Ordu) - Yok, saygı duymamak falan değil.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ama Sayın Vekilim, bakınız, ben bir şey söylemek istiyorum. Ben size hiç ağzımı açmadım, bütün arkadaşları tek tek dinledim. Fark ettiyseniz hiç kimseye bir sataşma da yapmadım ve sadece dinledim. Bu da benim kendi fikrim, düşüncem; katılırsınız katılmazsınız, saygı duyarsınız duymazsınız; o sizin bileceğiniz iş. Ben sadece olması gerekeni, sahadaki izlenimleri burada ifade ediyorum. Benim görevim, milletvekili olarak sorumluluğum şu: Bana o mührü veren, mazbatayı veren halkımın haklarını burada savunmak. Ben bütün çiftçilerin hakkını savunmak zorundayım, kategorize edemem; a, b, c, d diye sınıflandıramam ve buradaki süreçte, düzende bir sıkıntı varsa... Ha, buna karar verecek olan ben değilim, karar verecek olan kim var burada şu anda? İktidar var. Hangi sistemde? Cumhurbaşkanlığı sistemindeki karar vericiler nasıl karar alır bilemem ama benim de buradaki bir milletvekili olarak söylemim şu: Bunun yanlış olduğunu ve bütün üreticilerimizi kucaklayacak bir desteklemenin yapılması gerektiğini söylüyorum.

Yine, burada bir şey daha söyleyeceğim: Çalıştayda Bakan Yardımcımızın ifade ettiği üzere 28 milyar gibi bir rakam bütçede ayrılmış ve 6 milyon 700 bin dekarlık bir zarar alanının olduğu söyleniyor ÇKS'ye kayıtlı ve böldüğünüz zaman 4 bin lira civarında -ortalamayı söylüyorum- bir destek ki bana göre bu rakam çok cüzi bir rakam ve devlet yetkililerinin bir an evvel ilave kaynaklar bularak buna çare bulması lazım. Bizim de sahada özellikle sorduğumuz rakamlar vardı, işte, 11 bin lira söyleyen var, 15 bin lira söyleyen vardı ama ortalama bir rakamı alarak çiftçinin mağduriyetinin giderilmesi gerekiyor. Şimdi, sizler de ifade ettiniz, sahadaki vatandaşlarımız da ifade ettiler. 11-12 Nisanda iş bitmedi aslında, 11-12 Nisandan sonra da faaliyet devam ediyor. Nedir? O arazinin, bahçenin tekrar hayata kazandırılması gerekiyor çünkü onun toprağını siz çapalamazsanız, ot mücadelesi yapmazsanız, ilaç mücadelesi yapmazsanız, gübre yapmazsanız, sulamazsanız o bahçeyi yok edersiniz veya o tarlayı yok edersiniz. Onun için de ilave masraflar devam ediyor ve bu masraflar içinde sadece nisanda değil, dediğim gibi, hasada kadar olan dönemde "Hasat masrafları hariç." diyebilirsiniz ama hasada kadar olan o işlemlerle ilgili zararın tanzim edilmesi bana göre en büyük iyilik olacaktır diye düşünüyorum. Banka borçları, bazı vekil arkadaşlarımız ifade etti. Arkadaşlar, şu anda banka borçları sorun ve acil olarak bakanlığa buradan bir ek rapor çünkü bizim Komisyonun raporu daha Meclise sunulacak, belki bir ek rapor ilave edilerek Tarım Krediye, Ziraat Bankasına...

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Gönderdiğimiz raporda banka borçları var.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Tabii, ben yine ifade edeyim ama elzem olarak bir daha bunu ifade etmemiz lazım.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Kesinlikle, tabii doğru söylüyorsunuz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bizim ön rapora ikinci ön rapor diyerek bazı eklemeler yapacağız, notlarımızı alıyoruz.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Aynen katılıyorum Başkanım çünkü şöyle bir şey var: Çiftçilerin şu anda mevcut banka borçlarının faizsiz olarak ötelenmesi gerekiyor. Sizler de şahit oldunuz; iki yıl, üç yıl ürün alamayacak bahçeler var.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Hatta ertelemek yetmez...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Ona da geleceğim Sayın Vekilim, ona da geleceğim merak etmeyin, atlamadım.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Hatırlatmak için.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Yok, notlarımda hepsi, sırayla gidiyorum, adım adım gidiyorum çünkü derdimiz şu andaki o perişan hâldeki bahçeleri ve üreticileri nasıl tekrar mutlu günlere ve huzurlu günlere ulaştırabiliriz. Bakın, şu anda meyve tabağı geldi; kavunu, üzümü ve karpuzu yiyoruz ama karpuz 1 lira.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Kayısı da var.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Kayısıyı görmedim ama karpuz 1 lira, marketlerde fiyat uçmuş, vatandaş şu anda zor durumda ama o çiftçi de zor durumda. 1 liraya karpuzun kilosunun olması demek, o çiftçinin batması demek ve geldiğimiz noktada, sayın vekilimin ifade ettiği gibi ilave kredilerin verilmesi gerekiyor ve en az borçların üç yıl veya iki yıl ürün desenine göre planlanarak, ötelenerek ve yaşamın sürmesi için ek kredilerin açılması gerekiyor. Ama diğer bir konu da çiftçilerimiz sadece Ziraat Bankasıyla, Tarım Krediyle çalışmıyor, burada özel bankalar da devreye girdi. Bir sürü banka var tarımla ilgili ve en garantili kredi tahsis edilen yer çiftçi çünkü çiftçinin hem arazisi ipotek ediliyor, o da yetmiyor bir de 2 kefil bulunuyor yani çiftçi borcuna sadık ve bu anlamda da diğer özel bankalardaki borçların da Ziraat Bankası üzerinden yapılandırma ile bir şekilde Sayın Başkanım alınması gerektiğini düşünüyorum; bunu da ifade etmemiz lazım. Yine, nerede yaşadık? Ordu ve Giresun'da, tarımsal araştırmadan gelen arkadaşımız vardı, fındıkla ilgili 2014'te don zararının olduğunu ifade etti kendileri ve kendileri de yakalandılar bize. "Don zararı var." deyince, biz dedik ki: Tarımsal Araştırma Enstitüsünün, sen bu kadar yıldan beri bu sorunlar varsa ve kuraklık -bu kuraklık bağıra bağıra geliyor- yıllardan beri geliyor ve kuraklıkla ilgili, işte, kışa dayanıklı, dona dayanıklı çeşitlerin, soğuğa dayanıklı çeşitlerin üretilmesi konusunda bir çalışmanız var mı deyince "Evet, var." dedi. 2015'te çeşit elde etmişler, çeşidin ismini de söyledi, Allahverdi fındık çeşidi. Tescil edilmiş ama çiftçi üretimlerine maalesef kazandırılmamış, biz tohumlar kavanozda kalmış deriz, bunu da herhâlde saksıda bir tane bırakmışlar; 2015, yıl 2025; on yıldan beri siz bu çeşidi çoğaltıp üreticiye, çiftçiye vermemişsiniz. Bunun, bana göre, bir an evvel göz önüne alınarak hem kışa dayanıklı hem de kuraklığa dayanıklı çeşitlerin, çalışmaların yapılması gerekiyor.

Yine, benim ifade ettiğim bir cümle daha vardı, tarımsal araştırmalarda veya ıslah çalışmalarında çalışan arkadaşları emekli olana kadar o kurumda özel bir statüyle çalıştırılarak tayin işlerinin engellenmesi gerekiyor. Onun dışında, bazı ürünlerle ilgili unutulmuştu veya bakanlık o yoğunlukta belki görmedi. İşte, saha çalışmalarında ne gördük? Trabzon hurmasını gördük, Isparta'da gülü gördük, Gölbaşı'na gittik orada yine dutu gördük, Trabzon hurmasını gördük. Tut'ta incirin, siyah incirin veya Yalova'da siyah incirin unutulduğunu gördük. Yani bu saha çalışmalarıyla beraber bana göre güzel bir projeye imza atacağız sonunda. Tabii, biz muhalefet eleştirilerini ortaya koyacak, siz de diyeceksiniz ki: "Olmaz bu şekilde." ama bir şerhte olumlu, olumsuz kısımlarının hepsini yazacağız. Derdimiz ışık tutmak ve bana göre bir an evvel bunların da raporunun hazırlanarak çok hızlı bir şekilde sunmamız gerekiyor. Sahadaki beklenti şu: Komisyon fiyat belirleyecekmiş, rakam; bakanlık bizi bekliyormuş rakam ödemesine. Hiç öyle bir şey yok aslında. Bakanlık da belirlemiş, TARSİM'deki kısım da belli ama şu anda TARSİM'i ben en fazla eleştirenlerden birisiydim ama yine söylüyorum: TARSİM'de beni ilgilendirmez kardeşim şey tarihi... Yok çiçeklenmemiş, yok böceklenme... Sen sözleşmeyi

yaptıysan sözleşme tarihinde sen çiftçiden peşinatını aldıysan o poliçe başlar. Ondan sonra geldiğimiz noktada birçok yerde poliçelerin kabul edilmediğini, yok çiçeklenmeden dolayı, yok işte şu dönemden dolayı poliçe tarihi başlamadı gibi bahanelerle çiftçilerin mağdur edildiğini gördük. Nilgün Vekilim de ifade etti, ben de aynı şeyi söylüyorum ve kesinlikle bahane yok, tavizimiz de yok; bu konuda en net cümleyi koymamız lazım. Çiftçilerin eğer poliçe yaptıysa o poliçesine istinaden TARSİM'in ödeme yapması gerektiğini ifade ediyorum. Yine donun dışında... Yine çiftçilerin tabii ki o bahçesini veya tarlasını düzenleme anlamında, tamiri anlamında onun yapısı anlamında sulama ihtiyaçları da oluyor ve en büyük derdi enerji ve sulamayla ilgili geçmişte yüzde 50 olan faturalandırmanın bir şekilde tekrar sağlanması gerektiğini düşünüyorum.

Emeği geçenlere tekrar teşekkür ediyorum. Dediğim gibi, dekar maliyetlerini ortaya koyarak bizim bir ışık tutmamız lazım bakanlığa diye düşünüyorum ve bu bağlamda emeği geçen bütün arkadaşlara, not edenlerden bize çay taşıyanlara kadar kim varsa, seslendirenlere de kameraman kardeşlerimize de teşekkür ediyorum.

Sevgili Başkanım -Ali Bey gitmiş- ben mutlu oldum, inşallah Tarım Komisyonu böyle devamlı olur, ondan sonra bize de ekme çıkar diye düşünüyorum hep beraber.

Tekrar, kırdıysak affola ama söylemlerimiz tamamen ülkeyle alakalı, söylemlerim sadece doğruları aktarmaktı, aktarıırken de bazen ses tonu yükselmiş olabilir ama dediğimiz gibi içimiz, hepimizin içi yanıyor, içi yananın...

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - İlhami ağabey, ilk günler sana kızıyorduk ama sonra tarzını anlayınca alıştık.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - İçimiz yanıyor, içimiz yanıyor ve bu bağlamda da sokaktaki vatandaşın, üretim yapan, o 40 derece sıcakta harman yapan o çiftçinin hâlini görenlerle, herhâlde gördükten sonra hep beraber aynı fikirde olduğumuzu düşünüyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Ömer ağabey, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Başkanım, arkadaşların söylediği gibi ben de hem Komisyon üyelerimize hem size teşekkür ederim ama şu anda 22 kişilik Komisyonunda 8 kişiyiz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Evet.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Çok duyarlı olduğumuz için 8 kişi kalmışız(!) Herhâlde gezilerde de benzer durum yaşadık, onun altını çizelim.

Şimdi, çok enteresan bir süreçteyiz, son zirai don olayı bir deprem. Hani, vatandaş, Allah tarafından olduğu için biraz kabullendi ama biz bilimle de bu işin aşılabileceği noktasında Allah'ın akıl verdiğini her yerde söylemeye çalıştık. Yalnız, Mecliste Adalet ve Kalkınma Partisinin getirdiği 2 tane kanun var. Bu 2 kanun da Adalet ve Kalkınma Partisi eliyle deprem; biri İklim Kanunu, biri Maden Kanunu.

Bakin, Ziraat Mühendisleri Odasının... Yalnızca girişini okuyayım, diyor ki: "Cehenneme giden son virajda milletvekillerimize çağırımızdır: Topraklarımıza, zeytinliklerimize, meralarımıza, ormanlarımıza, tarım arazilerimize, su havzalarımıza, biyoçeşitliliğimize, kültürel varlıklarımıza, doğamıza, çevremize, geleceğimize sahip çıkmak için, bilimi, kamu yararını ve toplum çıkarını korumak için birkaç şirketin özel çıkarını düzenleyen torba yasayı Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminden geri çekin."

Şimdi, biz, o kanunu bugün görüşüyoruz. Burada zeytinlikleri yok ediyoruz, bunun yerine kömüre alan açıyoruz ve uygulamayla -üç aylık süre dâhilinde- ÇED'i kaldırıyoruz.

Şimdi, tarımla ilgili yaşadığımızı alana gidip görünce hepimizin ortaklaştığı çok alan oluştu; bunun da altını çizmekte fayda var. Biri, iklim değişikliğiyle ortaya çıkan tablo, biri de bundan sonraki yaşayacaklarımızın insan eliyle ve özellikle de Meclis eliyle ortaya konan bir olumsuzluğu.

Şimdi, bu süreçte neler oldu? Bu süreçte sizin ben gayretinize tanıklık ettiğim için söylüyorum, valileri uyardığınız hâlde istenilen biçimde bazı illerde çalışmada bizi bilgilendirecek yetkilileri göremedik. Çoğunda iyiydi ama birkaçında -ben, sizin telefon konuşmalarınıza yakınımda olduğum için tanık olduğum için söylüyorum- olmadı. Örneğin, ziraat mühendisleri odalarının şubesi bulunan yerlerde çağırmadılar. Vali beye "Şunlar bizim için olumsuz beyanda bulunabilir." duygusu verilmiş olacak ki bunlar olmadı.

İkincisi, Ziraat Odasının Genel Başkanı dahi Komisyona gelme gereği duymadı, teknik bir ekip gönderdi. Oysa onun burada olması lazım çünkü Ziraat Odası Başkanı, Zirai Don Komisyonuna gelmeyecekse nereye gelecek?

Üçüncüsü, yine, sendikalar, tarım sendikaları yoktu ve bu Zirai Don Komisyonunun bence atladığı en önemli konulardan biri, dile getirmemize rağmen, tarım alanlarında çalışan mevsimlik tarım işçileri ve sabit işçilerin durumuyla ilgili detaylı, kapsamlı... Ne kadar onlardan, bu olaydan etkilenecek, zarar görecektir insan var; onu göremedik. O insanlar için ne yapılacak? O konuda şu anda raporumuza neyi nasıl belirteceğimizi bilemiyorum ama ifade olarak mutlaka tarım işçilerinin "sabit olarak" dediğimiz örneğin, soğuk hava deposunda çalışan mühendisin, yetkilinin, muhasebecinin durumları; bunların iş kayıpları, tarımsal hasılanın düşmesi ve bölgesel olarak ürün yetersizliğinden ortaya çıkabilecek göçleri de kapsayacak bir çalışma bizim Komisyonunda şu ana kadar gerçekleştirilmeyen bir alan oldu.

Keza ihracatçılarla ilgili birkaç yerde konuşmanın ötesinde şöyle bir algı oluştu: İhracatçılar sorun yaşamayacak çünkü başka bölgeden getirecekler dandan zarar gören ürünü, menşesi o ülkenin olmak üzere sevkiyat yapıp kendi ihracat bağlantıları gerçekleşecekmiş izlenimi veren anlatılara tanık olduk. Yani Mısır'dan ya da işte İran'dan Türkiye'nin elma üretimi hesaplamalara göre önemli ölçüde düştüğü için gelecek, Türkiye'de ambalajlanacak, o ülkelere gönderilecek gibi bir yaklaşım ortaya çıktı.

TÜİK verilerine göre 28 milyon ton bir yıl önce meyve oluşmuş, bu yılki tahmini 21 milyon ton; 7 milyon tonluk bir ürün kaybı var. Bu, az bir miktar değil. Şimdi, tarım ticarileştiği için de bizimle genelde muhatap olanlar büyük işletmeler. Küçük işletmeler... Sayın Vekilim biraz evvel dedi ki: "ÇKS'si olmayanları ÇKS içine alalım."

Sayın Vekilim, "ÇKS'si olmayan" dediğimiz 2-3 dönümlük atadan dededen kalan, miras yoluyla bölünen ama burada da ürünün yetiştiği yerler. Buralarda toplulaştırma sağlanamadığı için 2-3 dönümde kendisine yetecek kadar ürünün dışına çıkarak orada pazar yerinde satıyor. Şimdi, o dar gelirli, sabit gelirli insanın bu ürünü yok, olmadığı için ne yapacak? Pazara çıkıp ürün

satamayacak. Pazara çıkıp ürün satamadığı gibi onu kurutup da kışın da kendine küçük bir gelir sağlıyordu, ondan da mahrum kalacak. Şimdi, bizim bu insanların zararını tespit edip bir ödeme yapmamız onlara katkı olur.

Bakınız, "kaynak" diye tanımlanıyor. Dün ben Silivri'deydim, cezaevinden çıktıkdan sonra 5 ayrı yerde yol boyunca para ödedim ya! Yani bir yol yapılmış, Deli Dumrul hesabı veya Sülün Osman gibi geçtikçe para alıyorlar, geçtikçe para alıyorlar; neredeyse bir depo akaryakıt parası kadar da ben geçiş ücreti ödedim. Yani devlet şu an yaptığının da parasını mutlaka bir yoldan alıyor. Onun için bu kaynak olayı istendiği zaman yaratılabilen bir olgu. Bir afet fonunun oluşturulması ve buraya 1 lira, 2 lira, belli ölçüde bu işin içinde olanların katkısıyla süreci TARSİM'de olsun olmasın, ÇKS'de olsun olmasın, tamamının sorununu çözümcü boyuta taşıyabilecek düzenleme yapılabilir ki daha önce Cumhurbaşkanının afetlerde ÇKS'si olmayanlara da destek sağladığı uygulama örnekleri var. Şimdi, TARSİM'e yüzde 27 kayıtlı, yüzde 27 TARSİM'in olduğu yerde geriye kalanların TARSİM'siz olduğu sistemde ÇKS'li de yarı yarıya neredeyse. Orada büyük bir sorun bu.

İkincisi, tarla bitkileriyle ilgili tespit yapılmadı. Tarla bitkileriyle ilgili yapılmadığı gibi ÇKS'si olmayanlarda da bir tespit yapılmadı. Böyle olunca, afetin tüm boyutları net olarak ortaya çıkmış değil. Ortaya çıkmaması, bu konuda yapılacak çalışmalarda eksikliklerin olabileceğinin de göstergesi. Şimdi, tarlaya erkenden lahanaydı, pancardı dikmiş, dona yakalandı. Ne yaptı onu? Söktü, yeniden fide aldı, yeniden gübre aldı; yeniden ekim yaptı 2 kere. Şimdi, bu ürünü diğer satıcının karşısında rekabet şansı olmadığı için aynı fiyata satacak; 2 kere iş yapan ile 1 kere yapan aynı fiyata satacak. E, bunun da bir zararı var.

Sonra, bu yılki süreçte çiftçiye şu ana kadar yüzde 2 civarında TARSİM'in sağladığı bir sigorta dışında destek verilmedi. Şimdi, gidiyor esnafa diyor ki: "Bana ilaç veya gübre ver." "E, ya, senin bahçede dalda meyve yok. Bu parayı neyle ödeyeceksin? E, ödeyemeyeceksin. O zaman ben sana nasıl vereyim, nasıl güveneyim?" Buna bir ek destek verilmesi lazım.

Daha önce söyledim, tekrarlayayım: Borçlarının üç yıl ötelenmesi ve faizlerinin silinmesi için kanun teklifini Meclis Başkanlığına sundum. TARSİM sigorta poliçelerini yüzde 65 olarak tanımlıyorduk, o gün "yüzde 67" dediler; donda bunun yüzde 75'e çıkarılması için kanun teklifini sundum. İcraların durdurulması ve tarıma yönelik arazi, ekipman, makine haczedilmemesi için de bir kanun teklifi verdim.

Bakınız arkadaşlar, zirai don bölgesinde şu anda 1.500'e yakın arazi icra yoluyla satışta. Toplamda 6 binin üzerinde icra yoluyla satışta arazi var ama don bölgesinde baktım, o bölgede de 1.500'e yakın arazi satışa çıkmış; bunların bir an önce durdurulması gerekiyor. Biraz evvel İbrahim Bey sorduğu için söyleyeyim: Hani TARSİM'i, ÇKS'yi yaptırmayanların yaptırmaması. Şunu yapmak lazım: Niye yaptırmıyorsun arkadaş sen? Bu soruyu sormak lazım. Birinci derecede bu soruyu sordüğümüz zaman oradan o cevabı alma şansımız ortaya çıkar. Çünkü güven duygusunun dışında uygulamada ortaya çıkan bir tablo var. Bugün, TARSİM bir yerde, yaptırmanın neredeyse ortağı gibi. Öyle ki yüzde 9 ila 10 aralığında, TARSİM, ürünün tutarı kadar tahsilat yapıyor. Bir de süreci oluştururken TARSİM'in kendi kuralları var; o kurallara uymadığınız zaman karşılaştığınız problem var, bürokrasi orada egemen. İkincisi, olay olduktan sonra da orada yapılan incelemelerde bütün olaylar eksperin insafına kalmış. Geliyor, olmadık noktada olmadık problem üretiyor. Adam bir kere bunu yaşadı mı bir daha yaptırmıyor. Bizim orada 600 dekar elma bahçesi var adamın, "TARSİM var mı?" dedim, yok. Niye? "Ağabey, o kadar çok bürokrasi vardı ki 'vay tomurcuğu, vay çiçeği' derken, biz de don olacağını bugüne kadar öngörmeyince yaptırmadım." dedi. 600 dekarlık arazide TARSİM yok. Yani yalnızca 2-3 dönüm dediğimiz küçük yerde değil büyük işletmelerde de yok. Demek ki burada hepimizin de gördüğü gibi bir sorun var. TARSİM yeniden yapılandırılmalı ve mutlak surette bu TARSİM'le ilgili kapsayıcı bir noktaya taşınmalı, ÇKS'si olmayan çiftçiye de ÇKS'li sisteme dâhil edecek politikalar üretmeliyiz. Yani, mesela, iki yıl ekilmeyene gidip el koyma mantığını ben kabullenmiyorum. "İki yıl niye ekmedin arkadaş?" sorusunu sorup onun tekrar tarımın içinde tutulması gerektiğini düşünüyorum. Şimdi, bunda da "ÇKS'yi sen yaptırmadın, yaptırmadıysan dunsun senin malın, mülkün, ürünün." böyle bir anlayışı doğru bulmuyorum. Onun için, TARSİM'i olsun olmasın, ÇKS'si olsun olmasın, bu yaşanan deprem, zirai deprem sonucu oluşan tüm hasarlar mutlaka karşılanmalı.

Bunun yanı sıra bölgelere göre tespit de problemlerin oluştuğunu gördük. Oradaki yöneticinin duyarlılığı, işe bakış anlayışı soruna ya çözümcü olmuş ya çözümü daha da karmaşık hâle getirmiş. "Yukarıdan bana olumsuz bir şey gelir." diyen bürokratik bir anlayış engelleyici olmuş, kapsayıcı olmamış. Kendisini kollama adına "Ne kadar daraltırsam, ne kadar küçültürsem, ne kadar buradaki olayı daha olduğundan küçük gösterirsem daha az başım ağrır." noktasında uygulamaları da gittiğimiz zaman alanlarda görüyoruz. Ama bazı yöneticiler, gerçekten işini dört dörtlük yapan isimler var. Mesela, tarım il müdürlerinin çoğunun bilgi verdikleri noktalarda tatmin olucu açıklamalarına tanık olduk, alanda da olmuşlar ama bunun yanında orada şu soruyu sorma hakkını kullanmadık -çünkü o, bu yapının içinde değil- ziraat mühendisin kaç kişi, bölgede senin ziraat mühendisin alana kaç kere çıkabiliyor, yalnızca uydudan mı bakıp bunları belirliyorsun? Şimdi, tarım sayımı yapılıyor TÜİK'le beraber, bu tarım sayımında alanda kaç kişi var? Ben biliyorum ki çoğu dosyayı çekiyor, o dosya üzerinden "Şu kadar tarlada şu ürün var." diyor. Daha önce örnek verdim, Niğde'de bizim 3 dönüm topu topu arazinin "Burası ne oldu?" diye sorusunu sordum; yazmışlar "Şu kadar elma ağacı var, bu kadar üzüm omcası var." diye. Yaklaşık kırk yıldır üzerinde, bırakın ağacı, omcayı, ot da bitmiyor su olmadığı için. Ama kayıtlarda bizim bahçe görünüyor yani bahçe var, o da iyi bir şey yani bahçemiz en azından var görünüyor. Yani bu gibi şeylerin de doğru bilgilenmenin önünü kestiğini belirtmekte yarar var.

Şimdi, zirai don gibi kuraklığın da büyük olumsuz yansıması Türkiye'de var. Hele bu yıl gerçekten şu an zirai don kadar da kuraklık etkili oluyor ve bütün ürünlerde üretim kayıpları ortaya çıkacak. Özellikle buğdayda durum gerçekten hesaplanandan daha riskli biçimde gidiyor. Bu anlamda, biraz evvel belirttiğim bu esnafın durumu, ilaç, gübre alıp ondan sonra da satamayanların kredileri de bu bağlamda bu sigorta değerlendirmesi içinde ele alınmalı.

Arıcıları ifade etmiştik; ben bölgeye gittiğimde, arıcıların çiçek olmaması nedeniyle hem göçlerde nakliyeyle ortaya çıkan problemleri filan anlatıyorlar ama arının da çoğunun ürünü oluşturmada sorun yaşadığı ve bu konuda ciddi kayıpları olduğunu ifade ettiler. Keza bu ürünlerdeki bölgesel olarak, o bölgeye ait taşımalarda problemler ortaya çıkacak ki nakliyeciler firmalar bu ürünleri hasat dönemi taşıyorlar.

Şimdi, esas yoğunlaşacağı süreç ağustostan sonra, bu donla ilgili ne kadar ürünün olumsuz olduğunu göreceğiz çünkü belli bölgeler turfanda sayılabilecek ürünlerle -ve bugün de işte geldi, önümüzde de var- süreci kurtardı ama soğuk hava depolarının stok ürünleri bitmek üzere, o bittikten sonra eğer ithal gelecekse belki bazı ürünlerde fiyatlarda denge sağlanabilir, olmazsa önemli bir arz

açığı oluşacak, o arz açığı üzerinden de fiyat fırlayacak. Yine, dar gelirli, sabit gelirli, yoksul kesimlerin meyveden dahi fayda sağlayamayacağı bir boyuta sürece evrilecek.

Değerli arkadaşlar, şimdi, bir de şu konuyu ben önemsiyorum: Siyasi iktidar birazcık Komisyonun arkasına saklanarak ödemeleri olmayacak biçimde salladı, kasım ayına Sayın Cumhurbaşkanını tarih verdi, oysa olayın olduğu ay mayıs ayı.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Ya orayı durdur ya burayı durdur Ömer ağabey.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Nisan ayı.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Nisan ayı, Nisan ayında yaşanan bir dona kasımda vereceğiniz destekle herhangi bir artışı olmaz. Sayın Bakanım "Bayram sonrası müjde gelecek." dedi ama o müjde bir türlü gelmedi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kasım da bayram sonrası.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - O da 29 Ekim Bayramı'ndan sonra herhâlde.

Şunun altını çizmekte fayda var arkadaşlar, bakın, hep söylüyoruz, bazen duygusal da bakılıyor: Tarımın siyaseti olmaz. Tarım, hepimizi doğrudan ilgilendiren, gıda alanında olduğu gibi giydiren de bir sektör hem giydiren hem doyuran bir sektör. Burada yapılacak işlerin geleceğe uzun vadede yansımaları hepimizin çoluk çocuğuna, ülkenin geleceğine de etki edecek. Onun için doğru bilgiyi doğru zamanda doğru biçimde kullanmak herkesin hayrına olur. "O da ne?" diyeceksiniz. Şimdi, nisan ayında don olduktan sonra bir beklenti oluştu ve şu ana kadar ödeme yapılmayınca bağ, bahçe bakımları ve ilaç, gübre gibi zorunlu ihtiyaçlar yeterli ölçüde yerine getirilmiyor. Bakınız, bunda gelecek yıl verim kaybı, rekolte kaybına yol açacak boyutta daralma meydana geldi çünkü atmak zorunda, atıyor. Soruyorum "Ne yapıyorsun amca?" diyorum; "Aldık yeğen, atıyoruz yine ilacı ama geçen seneki attığımız ilacı atamayacağız." diyor. Niye? Korumacı bir anlayışla yapıyor. Oysa ilaç yalnızca koruma anlamında atılmıyor hem verimlilik açısından hem de o ağacın bir bakım unsuru gibi de artık değerlendiriliyor. Eskisi gibi tarım ilaçları tek amaçlı değil. Şimdi, bunu alamayıp atamaması önemli sorun yaratıyor. Ben hayvancılık yapan bir hemşehrime dedim ki: "Ya, yem fiyatları artıyor, senin inek ne yapıyor?" dedim, "Ne kadar yem veririm o kadar süt veriyor, anlaştık hayvanla." dedi. Şimdi, ağaç bu, bakım yapılacak bu ağaca. Bu ağaca bakım yapacağız, seneyi kurtaracağız.

Bir de bu yıl verimi olan, gelecek sene olmayacak olan ağaçlar olayı vardı. Bunu daha önce de söyledik; örneğin Amasya, bizim bölgemizde bu yıl verim yılıydı, dona yakalandı, seneye Amasya gene yok. Onun için, bu süreçleri kurtarmanın yolu, bu kereye mahsus, ayrımsız destekleri bir an önce vermek gerekiyor. Tarım şu anda gerçekten boyut olarak problemlidir. 1 trilyon 36 milyar lira Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun geçen haftaki tarım kesimindeki borçlarıydı ama bu hafta 76'ya çıkmış. Durmuyor, borçlar devam ediyor.

CÜNEYT ALDEMİR (Tokat) - Biz yoklamaya gidiyoruz Başkanım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Siz oylamaya gidin, biz konuşmaya devam edelim.

ERCAN ÖZTÜRK (Düzce) - Kusura bakmayın, bölmüş olmalıyım.

CÜNEYT ALDEMİR (Tokat) - Devamını dönüşte görüşürüz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yok yok, buyurun siz; Başkan kalsın da Başkana anlatalım, nasıl olsa tutanaklara girsin.

Şimdi, Başkanım, o konuda da bir şey söyleyeyim: Toplantı günleri de çok değişti, saatleri de değişti ama on birde şunu yapsaydık siz de böyle oylama var diye ikide bir zorlanmazdınız ama o da değişti bak, onu da antrparantez söyleyelim.

Son olarak şunu da ifade edeyim: Don olayı Komisyonun ve Meclisin ciddiye aldığı bir konu, Meclis Araştırma Komisyonunun açılması çok yerinde, yararlı, faydalı olmuştur. Biraz evvel vekilimin söylediği gibi, ben de aynı görüşteyim, Meclis araştırmaları geldiğinde ülke yararına olacak konularda iktidar milletvekillerimizin ret verme anlayışları bu kez buradaki çalışmayla ne kadar yararlı olduğu noktasında hemfikir olunan bir boyuta ermiştir. Ben çalışmalar boyunca bizimle birlikte olan Meclis görevlisi arkadaşlarımıza, emeği geçenlere, Komisyon Başkanı olarak size -özellikle çalıştay çok iyiydi- teşekkür ederim ama katılım sürecindeki bürokratların -makam değerlendirmesi benim açımdan- daha üst düzeyde katkı sağlayacak isimlerden oluşması gerektiğini düşünüyorum. Ziraî Don Komisyonunun artık bir an önce raporunu hazırlamasını, ekime kadar uzatmamasını öneriyorum çünkü bu ziraî donla ilgili yurt dışı örnekleri incelemesinin dışında, alanda bizim yapacağımız kalmadı, bütün ürünleri yerinde gördük, bölgeleri gördük. Bu anlamda olması gerekenleri saptadık ve önemli ölçüde fikir birliği oluşturduğumuz bir süreç geçti. TARSİM konusunda ortaklaştık, zararların ödenmesi konusunda ortaklaştık, çiftçilerin eğitimi ve bunlarla ilgili yapılması gerekenler konusunda ortaklaştık; Ziraî Don Komisyonu bence belirledikleriyle hedefsel olarak düşünceleri olgunlaştırdı. Onun için, Komisyonun bir an önce raporunu hazırlaması, sonlandırması gerektiği noktasındayım. Her geciken sürenin çiftçiler ve bahçe ürün sahipleri üzerinde beklentiyi artırıp sanki Komisyonun böyle bir işlevi varmış boyutunda, ödeme konusunda yanlış bir algıyı beslemesi hoş olmuyor. Onun için de Komisyon çalışmalarını tamamlayıp raporunu bir an önce Meclis Başkanlığına sunsun diyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Başkanım, çok kısa, kayıtlara girmesi için...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buyurun.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Malum, bölgede gezerken gördüğümüz bir eksiklik şuydu: Çiftçi Kayıt Sistemi'ni anlatamamışız vatandaşa. ÇKS kaydıyla ilgili vatandaş hâlâ eski sistemin devam ettiğini ve zorluklar olduğunu düşünüyordu. Fakat Bakanlık bu yayım aşamasını da bana göre tam yapamamış; bir iki il dışında birçok ilde il müdürlerinin dahi olaydan veya etkiden haberi yoktu. Bu konuda bir madde olarak da bu Çiftçi Kayıt Sistemi'nde düzenlemenin yapıldığı, sadece ecrimisillerle ilgili bir sıkıntı olduğunu, bunun da çözümü konusunda bir çalışma yapılması konusunda bir öneri vererek en azından şehir sistemini atlatmış oluruz diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, bir genel değerlendirme alalım.

BÜLENT TUFENKÇİ (Malatya) - Değerli Başkanım, değerli arkadaşlar, Komisyon üyelerimiz; ben de sizlere, sizin şahsınızda bütün Komisyon üyelerine, Meclis çalışanlarına, iştirak edenlere, emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Saha incelemelerinin tamamında yapabileceklerimizin tamamını incelemiş olduk ve orada zaman zaman çok verimli çalışmalara imza atmış olduk. Neticede ara raporlarımızı verdik, orada ödemelerle ilgili en başta bizler de -Komisyonun bütün üyeleri- bir an önce en azından çiftçilerimizin üretimine devam edebilme adına yapılan masraflarının ödenmeye başlanması noktasında Komisyon olarak raporumuz sunduk. Dolayısıyla, o konuda kimsenin bir tereddüdü yok. Biraz önce buradaki arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi, inşallah, yurt dışı incelemelerinin dışında yapabileceklerimizi tamamladık, şimdi raporu hazırlanma safhasındayız. Onu da bir an evvel yapıp sunup ondan sonra Meclisimizin ve kamuoyunun dikkatine sunmuş oluruz.

Ben emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ben teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Ben de çok kısa bu toplantıdan edindiğim notlarla ilgili... Öncelikle, söylemiştim, TARSİM'e hemen bugün bir yazı yazalım. Özellikle TARSİM poliçesi olup da zirai don poliçesi satın alması olup da bir sebeple poliçeleri ödenmeyenlerin bu sezon da -gelecek sezonla ilgili konular teknik, belki bunu yapabilir ama- mutlaka ödenmesini isteyen bir yazı yazalım istiyoruz Sayın Bakanım bu dönemde.

İkincisi de, daha önce bir ön rapor göndermiştik Bakanlığa, bunu revize ederek bu saha çalışmalarında oluşan fikirleri, bunun üzerine ilave edeceğimiz yeni şeyleri -işte, özellikle ÇKS demiştik- tekrar vurgulayarak diğer konuları esas almak.

Bir de belki iklim değişikliği gerçeğinde yeni tarımla ilgili belki bir araştırma komisyonunun kurulması konusunda... Bizim yapmış olduğumuz çalıştaydaki o 1'inci maddeyle ilgili konuyu daha geniş bir zeminde araştırmak üzere belki yeni bir araştırma komisyonu kurulmasını -ya da Tarım Komisyonumuzun altında bir alt komisyon şeklinde- önerebiliriz Meclis Başkanlığımıza.

Ben notlarımı da aldım. Özellikle ikinci ön raporda olması gerektiğini düşündüğümüz, özellikle icralar konusunda -Ömer Ağabey'in bir şeyi vardı- bu dönemde icraların durdurulmasıyla ilgili... Bu da acil bir konu esasında. Bu bağlamda bunları da toparlayıp inşallah...

Meclisin kapanmasına göre bir on beş yirmi gün orada zamanımız var. İlave ek süre alınma ihtiyacı şu anda yok gibi duruyor. O zamana kadar raporla ilgili çalışmaların geldiği duruma göre... Niyetimiz daha erken raporu hazırlamak. Arkadaşlarla bugün bir toplantı yapacağız, belki tatil dönemi bitmeden de... Çünkü ekimde, kasımda rapor hazırladık, aralıktta sunduk derken yeni zirai donlarla karşılaşacağız, buna gelmeden bunu yaz içerisinde bitiririz diye düşünüyoruz. Zaten taslak raporlar çıktığında bunları da paylaşacağız. Biz, yine bu arada fikir, görüş, gittiğimiz, geldiğimiz yerlerde ilginizi çeken bir olay, veri anlamına gelebilecek her şeyi burada alalım ki bir mantıksal kurgu içerisinde biz onları güçlü bir rapora dönüştürelim. Dediğimiz gibi, raporu hazırlamak önemli ama buradan mutlaka yasal önlemler, kurumsal ya da yapısal düzenlemeler ve geleceğe yönelik birtakım önemli bakış açıları... Ya, şu TARSİM konusunda oluşan Türkiye'deki hava bile bence şu ana kadar Komisyonun yaptığı en önemli çalışmalardan bir tanesi, Türkiye'de TARSİM'in tartışmaya açılması. Bakın, şu hâliyle bile TARSİM'in... Neredeyse devletin yüzde 85'i kapsayan ödeyeceği hibe kadar yüzde 15 de TARSİM ödeme yapıyor, 22 milyar ödeme yapacak. Hani, resmi bir açıklama değil Bakan Yardımcımızın o günkü açıklaması ama yüzde 85'i 28 milyar ödenecekse yüzde 15'e 22 milyar ödeniyor olması sigortanın ne kadar önemli olduğunu gösteriyor yani TARSİM oranı yüzde 50 olsaydı vatandaşa en az 60 milyar ödenecekti ki bu, devletin yükünü azaltacaktı ve üretici açısından çok büyük bir kazanım. Bizimki esasında bir anlamda bir tür işte, üretici küsmesin, üretici üretmeye devam etsin, hiç olmazsa maliyetlerin bir kısmına sosyal devlet yaklaşımıyla yapılan bir ödeme ama sigorta sizin gelirinizi ya da giderlerinizin tamamını kapsayan bir ödeme. Onun için, bu konuyu mutlaka gündemde tutmak ve daha da artırmak lazım. Bu konuda da Komisyon üyelerimizin kamuoyuna yaptığı açıklamalar, paylaşımlar yapıcı bir şekilde bu sürece kesinlikle katkı veriyor, katkı verecektir. İnşallah bu çalışmaları yaparız diye düşünüyorum.

Bu dönemde tekrar bir toplantı zor olur diye düşünüyorum ama ekim ayında süremiz olacağı için değerlendirme toplantılarıyla yine çalışmamızı bitiririz.

Hepinize, öncelikle bütün Komisyon üyelerimize teşekkür ediyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.29